

Alevi - Bektashismens Grundprincipper

Alevi Forbundet i Danmark

Danimarka Alevi Birlikleri Federasyonu (DABF)

DABF, Gelentevej 1, 8900 Randers - Tlf. (+45) 86 42 00 22 – dabf@alevi.dk - www.alevi.dk

Indholdsfortegnelse

Indledning.....	3
1. Hvad er Alevi-Bektashisme?.....	4
2. Alevierne demografisk.....	4
3. Alevismens Gudsopfattelse.....	5
4. Trosbekendelse.....	7
5. Alevismens grundlæggende etiske regler.....	10
6. 4 porte, 40 poster (<i>Dört Kapı Kırk Makam</i>).....	11
7. Alevismens øverste toneangivende institutioner, organisationer.....	14
8. Alevismens vigtigste hellige tekster/ litterærkilder.....	18
9. Grundlæggende troskilder til Alevisme.....	20
10. Kalifat problemet.....	21
11. Ali (598-661) Kulten.....	22
12. Trosforestillingen om de 40's <i>CEM</i> - forsamling <i>Kırklar cem-i</i>	24
13. Kerbela Begivenheden (10. oktober 680).....	25
14. Kærlighed til <i>Ehl-i Beyt</i> og 12 imamer.....	26
15. <i>Hacı Bektaş Veli</i> og hans filosofi.....	29
16. Gudsdyrkelse og <i>Cem</i> ritualer i Alevisme.....	30
17. <i>Musahiplik</i> Vej broderskab og <i>cem</i>	37
18. <i>Abdal Musa Birlik Cemi</i> / <i>Abdal Musa</i> enheds <i>Cem</i> forsamling.....	39
19. <i>Sultanı Nevruz</i> (Ali's fødselsdag, nydag/nytårsdag).....	40
20. Faste i <i>Murarrem</i> og <i>Asure</i> dag (<i>Muharrem Orucu ve Aşure günü</i>).....	41
21. Dødsfald, begravelse.....	41
22. <i>Hizir</i> faste (<i>Hızır Orucu</i>).....	42
23. <i>Hidrellez</i> fest (<i>Hidirellez bayramı</i>).....	43
24. Takofre og taffel traditionen (<i>Kurban ve lokma geleneği</i>).....	43
25. Fødsel og navngivning.....	44
26. Ritualomskæring og <i>Kirvelik</i> traditionen.....	45
27. Bøn tekster (<i>Gülbang, Tercüman, Dua</i>).....	45
28. <i>Semah</i> -dans og betydning.....	47
29. Ægteskab / vielse mv.....	49
30. <i>Pir</i> (præste) institutionen i Alevisme og deres uddannelse.....	50
31. Alevi <i>Pir</i> / <i>Dede'</i> ers rolle og opgaver.....	53
32. Kildefortegnelse.....	55
33. Alevi-Bektashi hjemmesider.....	56

Indledning

Dette hæfte er udarbejdet af Alevi Forbundet i Danmark (DABF) mhp., at få Alevi-Bektashisme, som er en syntese trosretning, grundlagt af Haci Bektas Veli omk. 1200 tallet i Tyrkiet, godkendt som et selvstændigt trossamfund i Danmark.

Hæftet er udfærdiget DABF, i samarbejde med Alevi forfatter og forsker *Dr. Ali Yaman* og indholdsmæssigt er den godkendt af Alevi Dede-rådet (Alevi præsters - råd) i Tyskland, samt DABF's og dens medlemsorganisationer på en generalforsamling d. 28. maj 2005 og efterfølgende er oversat til dansk. Hæftet er det første dokument i Danmark, som beskriver Alevisme, der er udfærdiget af alevierne selv i Danmark og på dansk. Dokumentet indeholder Alevi-Bektashismens mest grundlæggende trosforestillinger, Gudsopfattelse, trosbekendelse, troskilder, filosofi og etiske lærenormer, trosinstitutioner, ritualer og traditioner, sociale, kulturelle særpræg mv. De fleste navne, Alevi udtryk mv. i teksten, er skrevet med kursiv og forklaret som fodnote (ordbog) i slutningen af teksten.

Vi håber at Alevi-Bektashi trossamfundet bliver godkendt som en selvstændig trosretning i Danmark, og positivt kan bidrage til den trosmæssige og kulturelle mangfoldighed i Danmark. Alevisme er ikke-missionerende, men villig til at tage og dele alt hvad der er godt for menneskeheden. DABF vil snart få dette dokument udgivet som en bog og en forkortet udgave vil blive lagt ind på vores hjemmeside på www.alevi.dk, så mange flere kan få gavn af den.

DABF / 10. marts 2006
Formand

Feramuz Acar

1. Hvad er Alevi-Bektashisme?

Alevi-Bektashisme er: en syntese trosretning, grundlagt af *Pir Hüncar Bektash Veli*¹ i 1200 tallet Anatolien (Tyrkiet) og videreudviklet og udvikles af hans vejfølger. Den er en mangfoldig blanding af heterodoks² islam, gl. tyrkisk tro shamanisme³, kurdisk og persiske trosretninger *zerdus*⁴, *mazdek*⁵, *mani*⁶ derudover kristendom, jødedom, buddhisme, gl. græsk antikkens naturfilosoffer og forskellige sufi-ordener⁷, med rødder i mundtlig tradition. I dag er den en selvstændig trosretning, der sætter mennesket i centrum, og har den Gudsopfattelse, *at enhed af alt beståen her af mennesket er Gud /Guddommeligt*. De troende kalder sig Alevi-Bektashi eller kort Alevi, i historien er de også kaldt som *kizilbas*⁸. I denne tekst bruges betegnelsen *Alevi*⁹ og *Alevisme*¹⁰.

2. Alevierne demografisk

Geografisk lever Alevierne (ca. 20 mil.) i Tyrkiet og mindre omfang i nabolande, og vi gætter på at ca. ¼ (10.000) af tyrkiske / kurdiske indvandrere i Danmark har en Alevi kulturel baggrund.

Alevierne i Danmark har foreninger i Randers, Århus, Hedensted, Odense, Slagelse, Ringsted og København. Pga. adskillige maskere og undertrykkelse er Alevierne tilbageholdende med at oplyse om deres religiøse identitet. I den islamiske verden er der mange retninger eller sekter der henfører deres trosretning

til *Hz. Ali*¹¹. Men Alevi-Bektashierne i Anatolien, selv om Alevierne bruger nogle udtryk eller henviser til nogle muslimske traditioner er den fuldstændig anderledes end islam både Sunni og Siia islam mht. gudstro og trosmæssige ritualer. Fx overholder Alevierne ikke islams 5

¹ *Pir Hüncar Hacı Bektaş Veli* = Grundlægger af Alevi-Bektashi trosretningen. Se afsnit 15.

² *Heterodoks* = Kætter, afviger, systemkritikker

³ *Shamanisme* = Gammel Tyrkisk tro, at alle ting har en "ånd", ritualer med musik, dans kvinder mv.

⁴ *Zerdüş, Zedüsism* = Gammel dialektisk trosretning i Iran, grundlagt af *Zerdus* (608-551, f.kf.)

⁵ *Mazdek, Mazdekism* = Gl. filosofisk trosretning i omkring Iran, bygger på fælleseje og menneskets Guddommelighed, grundlagt af *Mazdek* (500 ekf.)

⁶ *Mani, Manisme* = Gl. etisk trosretning i omkring Iran, hvor bla., "at vogte hænder, tunge lænder" indgår, grundlagt af *Mani* (300 ekf.)

⁷ *Sufisme* = Religiøs filosofisk retning indenfor islam. Præget af nyplatonisme og af panteistisk mystik. Sufismens mål er gennem ekstase mv. at blive ét med Gud.

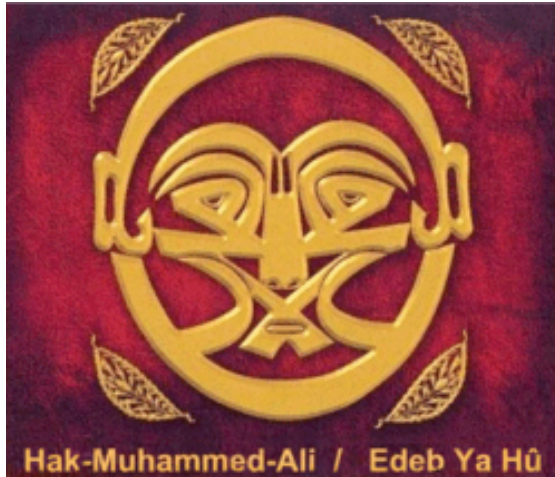
⁸ *Kizilbas* = General betegnelse for Alevi-Bektashier, og eller mystisk, filosofisk, politisk trosretning gren af alevisme, bygger på "muhabbet" kærlighed/hengivenhed til mennesket, visdom, lys, mv. Ordet *Kizilbas* er tyrkisk betyder "rødt-hoved" Og henvises til at *Hz. Ali, Shah Isamil's* soldater, gik med rødt pandebånd mv. samt martyren *Imam Husayin* som blev halshugget i *Kerbala* (680) og *Mansur al-Hallaj* (857-922) som dræbt pga. han sagde "en-el-hak" "jeg er Gud/virkelighed", Bektashi dervisher gik med, 12 delt rødt hovedbeklædning osv.

⁹ *Alevi* = En der er tilhænger af Alevisme, *Kizilbas, Bektashi*. "Alevi" være flamme af noget, betegnelsen alevi har en dobbeltbetydning, idet det indeholder ordet flamme, "alev" eller ild, ildsted "ocak" lys "nur" "isik" guddommeligt lys, har en central betydning i aleviemes trosforestillinger og ritualer (*isik taifesi* = lysets tilhænger). Samtidig betyder *Alevi* "Ali's" tilhænger (Se *Hz. Ali* afsnit 11).

¹⁰ *Alevisme* = Religiøs, filosofisk, syntese trosretning i Tyrkiet, grundlagt af *Hüncar Bektaş Veli* i 1200 tallet.

¹¹ *Ali* (598-661) = *Hz. Ali* Profeten Mohammeds, bror-søn, og svigersøn gift med *Fatma*, er 1. imam i 12 imam rækken, Alevierne betragter og dyrker ham som kult/Guddommeligt.

søjler; som faste, bøn, velfart til *Mekka*¹² trosbekendelsen og almisser. Modsat er der fx. ikke *cem*¹³ ritual, *semah-dans*¹⁴, *musahiplik*¹⁵, vej-broderskab mv. i islam. Ud fra dette kan vi kort betegne Alevisme som en selvstændig trosfælle og social organisation. Selvom Alevisme har forbindelse til islam har den et anderledes særpræg end de ortodokse sunni- og shia-islamopfattelser. Denne opfattelse og fortolkning af islam er resultatet af historiske og sociale forhold, som baserer sig mere på mundtlige tradition end den skriftlige, hvor mange forskellige gl. tro og mytologier lever videre under nogle islamiske udtryk. På den baggrund betegnes Alevisme, som en selvstændig tro, der har sine egne institutioner og ritualer end den fremherskende *sunni*¹⁶ eller *shia*¹⁷ islam.

3. Alevismens Gudsopfattelse

Alevismens Gudsopfattelse bygger på *vahdet-i mevcut*¹⁸ at enheden af alt beståen (væren) her af mennesket, som det mest udviklede væsen, er Guddommeligt. Alevierne tror på, at Gud, naturen, mennesket (hele universet) er én helhed og Gud selv, og Gud har skabt alt af sig selv, af sit lys (flamme). Intet kan skabes af ingenting og ingenting kan intetgøres i al evighed. Gud har givet denne enheds mest unikke bestanddel *adem*¹⁹ mennesket sit pust/ånd. Derfor *kamili insan*²⁰ det perfekte menneske, betragtes som Gud. Gud som menneske, tit udtrykkes som *en-el-hak*²¹, jeg er *HAK*²² Gud,

virkelighed, udgør kernen af Aleviernes Gudsopfattelse.

I *Buyruk*²³ og *Makalat*²⁴ som anses for at være Alevi trosretningens grundlæggende hellige tekster, fremgår der: At af Guds kerne udgik to lys, som symbolsk kaldes ”Mohammeds lys”

¹² *Mekka* = by Saudi Arabien hvor muslimer velfarter til, kaldes også *KABE*, Alevierne velfarter ikke til *Mekka/Kabe*, men til mennesket. *Benim kabem insandir*- ”Min *Mekka/kabe* er mennesket HBV”. *Alevierne velfarter til Hacibektaş by i Tyrkiet (Hacim Bektaş)*

¹³ *Cem* = Alevi-bektashismen grundlæggende og vigtigste rituel, en ceremoni hvor der er mænd kvinder musik, *semah-dans* fællesspisning mv. stammer fra gl. tyrkisk tro Shamanisme, og gl. persiske traditioner fortællinger konge *Cem-sid*, Vin-lys, vin fest. Ordet ”*cem*” betyder enhed og forsamling, lys (på persisk vin) mv. Henvises til ”de 40’s forsamling” mytologiske fortælling. Se afsnit 12

¹⁴ *Semah* = En ceremoniel dans, som danses af mænd og kvinder i *cem*. Se afsnit 28

¹⁵ *Musahiplik* = vej-broderskab. Se afsnit 17

¹⁶ *Sunni islam* = holder sig til *Sunna* profeten Muhammed, 4 kaliffer og 4 islam retsskoler *Hanifi Hambal*, *Safi*, *Malik*’s sædvaner, dvs. handlinger, retsafgørelser, som de foretog, men som ikke blev skrevet ned som en del af åbenbaringen i Koranen.

¹⁷ *Shia islam* = Udbredt i Iran, Irak, Bahrain, udover 4 sunni retsskoler /seriat regler, har de også Imam *Cafer* retsskolen. Shia muslimer hævder, at Hz. Ali skulle have været den 1. kalif. Sørger over *Hüseyn*’s martyrdød i *Kerbala* følger 7 eller 12 imamer, (Alevi-bektashierne i Tyrkiet, tager kun udgangspunkt i *Imam Cafer* og hans *Buyruk* bog, har kærlighed til 12 imamer, men ellers ikke har noget tilfældes med shia islam.)

¹⁸ *Vahdet-i mevcut*: at enheden af alt beståen (væren) hele universet, her af mennesket er Guddommeligt

¹⁹ *Adem* = (*insan*) menneske (første menneske)

²⁰ *Kamili insan* = det perfekte, dannede menneske, Guddommeligt menneske, en der har forenet sig med selv / Gud.

²¹ *en-el-hak* = jeg er Gud, virkelighed, sandhed, at forene med sig selv og Gud. (Udtrykt af Halaj Masur 922, som af den grund blev henrettet. I Alevi *cem* er der en særlig stå stilling som henviser til *Masur*, som kaldes ”*Masur Darı*”)

²² *HAK* = Gud, ret, retfærdighed, sandhed, virkelighed, andel, jord, menneske (mest brugt betegnelse for Gud i Alevisme)

²³ *Buyruk* = bud, budskaber. 6 imam *Cafer-i Sadik*’s bog der indeholder tidlige grundlæggende trosforestillinger mv. om Alevisme.

²⁴ *Makalat* = artikler, afhandlinger af *Hünkar Haci Bektash Veli*, hans bog der indeholder grundlæggende trosforestillinger etiske normer mv. om Alevi-Bektashisme.

som repræsenterer *zahir*²⁵ det ydre og "Alis lys" *batini*²⁶ det indre og alt andet skabt, opstået af disse to lys. Endvidere fortælles at Gud har skabt, formet mennesket af jord og har givet sin ånd til den. Derfor opfatter Alevierne *HAK-Mohammed-Ali*²⁷ som enhed af Gud og udtaler de 3 ord som et.

Alevisme lægger vægt på *batini*, det indre, og ikke på det *zahiri*, ydre former, og fortolker også andre hellige bøger som Bibelen, Koranen, Mosebøger mv., ud fra en indre, *batini*, synsvinkel, og hvilke menneskelige, etiske budskaber der ønskes videregivet.

I Alevisme findes der hundredvis af udtryk som: *Okuyan Muhammet, yazan Ali'dir* oplæseren er Mohammed, skriveren er Ali. *Aynayı tutum yüzüme Ali göründü gözüme*, Jeg holdt spejlet mod mit ansigt, Ali viste sig i mit øje. *Ben Ali'yim Ali Benim*²⁸, jeg er Ali, Ali er mig, mv., gøre Alevierne Ali til en kult, trækker ham op i himlen, gøre ham Guddommelig, der efter ned på jorden, og med *En-el-hak* tanken sammensmeltet Ali-Gud i menneskets hjerte.

I Alevisme er livet en lang og tynd vej, hvis formål er at forene sig med Gud. Hos Alevierne opnås enhed med Gud ved at gå igennem *4 kapı*²⁹, 4 porte og have *edeb*³⁰, at være om sine hænder tunge og lænder, og ikke at overtræde andres rettigheder og ikke lade andre overtræde ens egne. Hvor man igennem videnskab, kærlighed respektens vej arbejder for at blive et perfekt menneske, lede, finde, kende sig selv og Gud i sig selv,

arbejde/tjene folket menneskeheden og dermed Gud. Alevierne bruger tit udtrykket *Hak-Mohammed-Ali, Hüncar Bektashi Veli, Kamili insanlık yolu*³¹ og betegner kort deres tro som *Hak-yolu*³² Gud eller retfærdighedsvej.. Efter deres afdøde bruger Alevierne begrebet *Hakka yürüdü*³³ som betyder, gik til Gud.

Alevisme er en tro med mange mystiske sider. Grundlaget for troen er *Hak-Mohammed-Ali*. I Alevismen findes der kærlighed til Gud, ikke frygt. Men går ud fra, at der ikke et modsætningsforhold mellem skaberen og det skabte, men en direkte og supplerende sammenhæng og dialektik. Efter *vahdeti mevcut* enheden af alt beståen opfattelse, er mennesket en del af Gud og dens eksistens. Man kan ikke nå Gud med frygt eller ved at overholde *Seriat's*³⁴ overfladiske handlinger. Man kan kun nå Gud ved at elske den betingelsesløs og blive én med den. Alevismens grundlæggende Gudsopfattelse stammer fra kendte sufier som

²⁵ *zahir* = ydre, formel fortolkning hellige skrifter mv.

²⁶ *batini* = indre, indre fortolkning hellige skrifter mv.

²⁷ *HAK-Muhammed-Ali* = Alevierne betragter Gud-Muhammed-Ali som et, Alevisme kaldes også *Hak-Muhammed-Ali's*- vej.

²⁸ En *hadis* fra Mohammed, menes at Mohammed har udtalt.

²⁹ *4 kapı* = 4 porte, Haci Bektash's lære om det menneske, vejen til enhed med Gud, HBV opdeler mennesket liv holdninger mv. i 4 stadier og sammenligner dem med 4 elementer i naturen luft, ild, vand, jord som fundament for liv "*can*".

³⁰ *edeb* = at være om vogte sine hænder, tunge og lænder, er Alevismens grundlæggende etiske regel, en form for trosbekendelse.

³¹ *yol* = vej, Alevierne betegner tit deres tro som VEJ. (*Hak-yolu*, Guds-vej) (*yolumuz var*, vi har vores vej)

³² *Hak-yolu* = Vejen til Gud, retfærdighedens eller Guds-vej.

³³ *Hakka yürüdü* = gik til Gud, død, afdød, dødsfald

³⁴ *Seriat* = islamisk lov. Hos alevierne navnet på første port, "*seriat kapısı*" indeholder de første 10 bud af 40, som ikke har noget med sunni Islams *seriat* love. se afsnit 6.

*Beyazid-ı Bistami, Hallac-ı Mansur*³⁵. De havde fravalgt den overfladiske bøn faste og velfart mv. og valgt det indre dybere fortolkninger. For *Hallac* var det unødvendigt at tage til *Mekka*³⁶ for at nå Gud, idet den sande *Mekka* var menneskets hjerte. Lignende holdninger finder man hos Alevi *asik*³⁷ poeter fx. i *Yunus Emre's*³⁸ digte. Man har den tro at man kan nå Gud når som helst og hvor som helst og ikke med *seriats* påbudte overfladiske ritualer.

I Alevi-Bektashisme er mennesket en del af Gud, derfor bør mennesket ikke nærme sig Gud med frygt, men med kærlighed. Alevierne tro på at Gud ikke er en der afstraffer en, men er kærlighedsfyldt. Den bedste vej til at nå Gud for Alevierne er, at blive *kamili insan* det perfekte modne menneske. Det perfekte menneske, er Guds mest ærefulde skabning på jorden. For at tilbede eller nå Gud, er det for Alevier ikke nødvendigt, at overholde fx., islams strenge (seriat) regler. Det grundlægende og vigtigste er ikke formen, men kernen og indholdet.

Alevi Bektashiernes tilknytning og kærlighed til Gud er ikke formelt men er en mystisk sufistisk tilknytning, hvor kernen tager udgangspunkt i kærlighed. Uanset hvorhen man vender sig, er Gud der. Der kan ikke være en bestemt måde at bede til Gud. Til enhver tid og sted kan Gud mindes, og bedes om hjælp. Guds rigtige hus er ikke bedesteder, men menneskets hjerte. Derfor sidestilles menneskers venskaber og tilfredsstillelse af hinanden som at besøge *Mekka* og kaldes *Gönül Kabesi*³⁹, hjertes Mekka. I følge sufistisk opfattelse, er Gud dannet af alt, hvad der er i naturen, hvert eneste væsen er en del af Gud. I Alevi filosofi kan eksistens ikke opstå af intet, intet kan opstå af intet, og intet bestående kan intet gøres for i al evighed. For Alevi Bektashier ses Gud hos mennesket, man tror på, at mennesket er Guds syn/spejlbillede på jorden. Med alle disse udtryk betragter Alevierne *Vahdet-i mevcut*, alt beståendes enhed, som Gud.

Alevismens Gudsopfattelse kendes af alle troende, men i dagligdagen kan hvert medlem fortolke dette anderledes. Alevierne bruger mest begrebet *HAK*⁴⁰ som udtryk/navn for Gud, som også betyder; sandhed, jord, ret/retfærdighed. Derudover bruges også begreberne *Allah*⁴¹, *Ali, Şah, Hü, Hüda, Adem, Kamili insan, Yaradan, Tanrı, Mevla, Dost mv*, når Gud mindes.

4. Trosbekendelse

Alevi/Bektashisme har en trosbekendelse som ansøgerne skal kende og fuldhjertet tro på og i en *cem* forsamling, skal sige overfor forsamlingen og *Pir/dede/Ana*⁴² (alevi præst) og prøve at efterleve det i praksis.

Dette er kort: *Hak-Mohammed-Ali- Hünkar Bektaşî Veli kamili insanlık yoluna talip, Elime Dilime Belime sahibim, olsun cemi canlar, şahid-allah.. Sah*⁴³ *illalah..* På dansk lyder den således: Jeg værner om mine hænder, tunge og lænder og indvier i Gud-Mohammed-Ali, Hünkar Bektas Vellis dannet mennesket vej, (al levende i *cem*) forsamlingen og Gud, shah, du være mit vidne.

³⁵ *Halac-ı Mansur = Mansur el Hallaj, "Uldkareren"* (henrettet for apostasi / *En-el-hak* = jeg er Gud.) 922.

Alevierne står i trang "*dar*" for *Masur* i *cem*.

³⁶ *Mekka* = *Kabe*, valfartssted for muslimer i Saudi Arabien

³⁷ *aşık* = folkepoet, digter, musiker sanger, spillemand, se også efter *zakir, ozan*

³⁸ *Yunus Emre = en af det store Alevi/Bektashi sufi digter HBV elever.*

³⁹ *Gönül Kabesi* = hjertes Mekka, Guds hus.

⁴⁰ *HAK* = Betegnelse for Gud i Alevisme, betyder også sandhed, ret, retfærdighed, jord mv. Andre navne *Allah, Ali, Şah, Hü, Hüda, Adem/insan Yaradan, Tanrı, Mevla.*

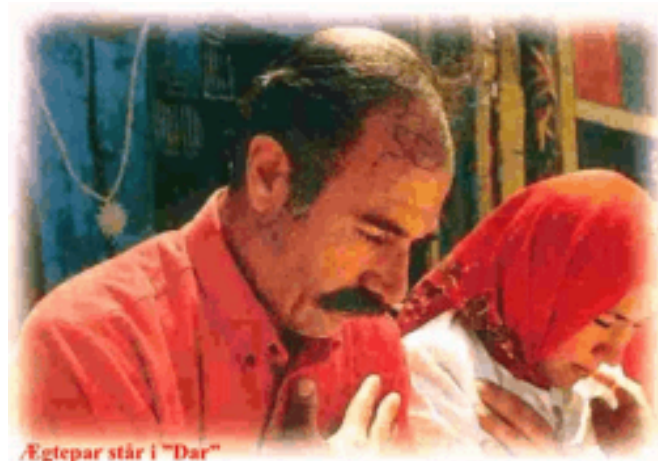
⁴¹ *Allah* = Gud, (*Hak, Ali, Şah, Hü, Hüda, Kamili insan, Yaradan, Tanrı, Mevla mv.*)

⁴² *Pir* = guru, præst, fader, mester, åndeligleder, ældre person. En person der leder *cem*-ritualet i Alevisme. fx *Pir Hünkar Haci Bektash Veli, Pir Sultan Abdal.* (se også *Dede, Baba, Ana,*)

⁴³ *Sah* = Gud, guru, *Hz. Ali*

Derudover eller sammen med denne trosbekendelse benytter alevierne i visse egne også en trosbekendelse der minder lidt om den muslimske, som Alevierne har omformuleret dette til deres tro således:

'HAK La ilahe illallah, Hak birsin, Muhammenden Resulullah, Aliyen Veli-yullah, Veliyen⁴⁴ Aliyullah, mürsidi kamiliullah, sen şefaata kul ya Sah, Pirim eyvallah', som betyder i retning af: GUD, der er kun én Gud, Gud du er én med, budbringeren Mohammed, vejlederen *Ali* og *Veli* (*Hünkar Bektas Veli*) er visdoms vejviser, giv os nåde du shah, min guru, *eyvallah*⁴⁵ amen.

Hvis man i dag spørger en Alevi om, hvad hans trosbekendelse er, vil han først og fremmest svare: "At værne om mine hænder tunge og lænder" *Ele dile bele sahip olmak* (se *edeb*). Dette udtryk er grundlægende i Alevitro og trosbekendelse, samtidig er den vigtigste etiske norm, som alevierne skal forsøge at overholde. I praksis foregår aflæggelse af trosbekendelse for en der vil indvie i Alevi Bektashi tro således: Inden der aflægges trosbekendelse skal vedkommende enten vælge en, der i forvejen er Alevi-

Bektashi, som vejleder eller blive medlem af en Aleviforening og lære tronens principper at kende. Derefter deltager i en trosbekendelses-*Cem*, sammen med sin vejleder og evt. ægtefælle. Hvor man ved indtræden i *CEM* forsamlingen hilser de 4 porte (retninger) med et skridt til hver og står i *dar*⁴⁶ (*Masur dari*) midt i rundkredsen *Hak meydani*⁴⁷ foran *dede*⁴⁸ og hele forsamlingen, afsiger ovenstående trosbekendelse, og indvielse i troen træder i kraft med *dedes* afsluttende råd og bøn.

Her accepterer ansøgeren, *dedes* råd og spørgsmål, om at han vil værne om sine hænder tunge lænder, sit daglig brød, arbejde og ægtefælle mv. ved at sige *eyvallah* og bekende sig til HAK-Mohammed -Alis vej, og dermed indvies i troen.

*Pir/dede (ana baci*⁴⁹) siger til ansøgeren: Det, du siger, er vores, det du gemmer, er din og ansøgeren midt i forsamlingen hører på *dedes* råd vejledninger om; at vogte sin tunge, hænder og lænder, sit brød, ægte og arbejde. At, det du ikke ønsker mod dig selv, udøver du ikke over for andre, at kende sig selv, vise respekt og kærlighed over for alle (72) folkeslag, alt liv, *ehlibeyt*⁵⁰ og de 12 *imamer*⁵¹, og bestrebe sig på, igennem 4 *kapi 40 makam*⁵² de 4 porte og 40 poster, at blive et perfekt menneske, *en-el-hak* forene sig med sig selv og Gud.

⁴⁴ *Veli* = vejleder, guru, (*pir mürsid*)

⁴⁵ *Eyvallah* = ja, jo, amen, sådan er det, som bekendt, accept og hilse udtryk hos Alevier.

⁴⁶ *Dar* = stå i trang, står til tjeneste i *cem*. Der findes 5 slags "dar" forskellige måde at stå og side stillinger i *Cem*, der henvises til 5 Alevi personligheder (hvordan de for deres tro blev dræbt mv); *Masur dari*, *Fatma ana/Hüseyn dari*, *Fazli dari*, *Nesimi dari*.

⁴⁷ *Hak meydani* = Gud, retfærdighedens, sandhedens plads.

⁴⁸ *Dede* = bedstefar, Alevi præst, *BABA* far/fadder, *ANA* mor *BACI* søster, eller *PIR* guru som fællesbetegnelse.

⁴⁹ *Ana* = Mor, eller *Baci* søster Alevi kvindelige præst, "Pir ana" guru mor.

⁵⁰ *ehlibeyt* = fællesbetegnelse for (*Muhammed*, *Ali*, *Fatma*, *Hasan Hüseyn*), Muhammed-Alis familie, slægt (se afsnit 14)

⁵¹ 12 *imamer* = de 12 hellige imammer (præster) i Alevisme, se afsnit 14

At følge *HAK-Mohammed-Ali-Bektashi* vejen, være retfærdigt, tjene folket. Ansøgeren accepterer disse udsagn ved at sige *eyvallah* amen.

Og trods *dedes* advarsler om; at denne vej er lang og besværlig, bekend ikke nu, nægt ikke i morgen, lov ikke hvis du ikke kan overholde, bedre du går nu end i morgen, gå din vej nu. Insisterer ansøgeren i at indvie i troen og gentager ovenstående trosbekendelse. *Dede* og forsamlingen accepterer pågældendes trosbekendelse og indvielse i Alevi-Bektashi troen ved at de også siger *eyvallah*. Herefter oplæser *dede* følgende bøn til ansøgeren:

Bekend din vej som én, vejlederen som din fader. Bekend din *mürşid*⁵³ og *Pir* (guru) som vejens arving. Lyv ikke, spis ikke *haram*⁵⁴ (madpenge tjent på uretfærdig vis) sladr og bagtal ikke andre, være ikke ego-begærlig, utugtig, vogt dine hænder, tunge, lænder. Hold ikke på had, nag, hovmod, vær ikke jaloux, misundelig over for andre, være ikke harm og stædig. Dæk de, du ser. Sig ikke det, du ikke har hørt, tag ikke det, du ikke har lagt. Ræk ikke hånd til det, du ikke når. Tal ikke der, hvor dit ord ikke gælder. Se det som eksempel, sig det mildt og blødt. Vis respekt og ære for børn, tjen ærbødig de ældre. Bekend de 12 imamer og de 14 uskyldige⁵⁵ som et lys, kend dem som retfærdige. Husk at Gud er overalt og i dig selv beredt. Opnå de helliges *erenler*⁵⁶ helgeners hemmeligheder, bekend Mohammed *Mustafa* som sande (*mürşid*) åndelige leder og *Ali-el-Murteza* vejleder. Hold på denne måde, din sande jeg på denne vej. Førhen Hu... evindeligt Hu

Der efter afslutter *dedeen* trosbekendelses ceremonien således med en bøn.

Din trosbekendelse være evig, dit ansigt være rent og lyst, dit arbejde være levende. Mohammed-Ali være din, bisidder, vogte og ikke lade dig/er omvende fra dette agt, lade jeres *muhabbet*⁵⁷ (samvær/dialog) være evig. Jeres tiltro til *Hak-Muahnned-Alis* vej være gavmild, med liv og sjæl tjen vejen, menneskeheden, jeres *Pir* og *rehber*⁵⁸ (*guru og vejviser*) Respekten for jeres medbroder være mægtig. Jeres hoveder være statslig. Jeres mund være sød. Hold jer væk fra det vejen forbyder, utroskab, løgn, had, hovmod, latter. I må have et sund og lykkeligt liv. Jeres ejendom må stige, gavne folket og Gud (*Hak*) *Üçler*⁵⁹, *Beşler*⁶⁰, *Kırklar*⁶¹, *Yediler*⁶², De 3, de 5, de 40, de 7, de hellige, helgener (*Erenler, evliyalar, aşıklar*) vise vejen, de trofaste poter, de virkelighedsnær vågnede, *Nesimi, Hatayi*

⁵² 4 *kapı*, 40 *makam* = 4 porte og 40 poster, indeholder Alevismens livssyn etiske regler vejen til at blive det perfekte menneskets og Gud. se afsnit 6

⁵³ *Murshid* -t = øverste åndelige leder, ekspert, lærer, guru, sheik

⁵⁴ *haram* = forbudt, ikke anbefalelsesværdigt, ikke retfærdig indtjening

⁵⁵ 14 *uskyldige* = 14 uskyldige børn af imamer der er dræbt af forskellige magthavere.

⁵⁶ *erenler* = dervish, helgen, helgener, apostel

⁵⁷ *Muhabbet* = samvær, samtale, dialog, hygge, diskussion, udveksling, næstekærlighed

⁵⁸ *Rehber* = vejviser, en af de 12 tjenere i cem, stedfortræder for "pir" guru, står for oplæring undervisning mv.

⁵⁹ *Üçler* = De 3, Gud-Muhammed-Ali, mineraler- planter-dyreriget, hånd-mund-liv/lænder, Gud-naturen-menneske.

⁶⁰ *Beşler* = de 5, Muhammed-Ali-Fatma-Hasan-Hüseyn, 5 elementer luft-ild-vand- jord-liv,

Sultan, Kızıl Deli, Pirim Hünkâr Hacı Bektaş Veli, lad jer være trofaste i jeres ed, og *dem*⁶³ lykkelig i øjeblikkets stund. *Hu*⁶⁴ til virkelighedens stund, *Ali* til de troende.

Afslutningsvis kan det siges, at alle der føler sig nært tilknyttet Alevi- Bektashismens universale filosofi kan blive Alevi-Bektashi.

Aleviernes tro og kultur som baserer sig på menneskekærlighed, tiltrækker i dag mange menneskers opmærksomhed fra forskellige verdenssamfund, og mange føler sig som Alevi-Bektashier.

Det er ikke nok at en ansøger mundtligt bekender sig til troen. Både *dem*, der senere bekender sig til troen og *dem* der er født af Alevi/Bektashi forældre og vokset op med denne kultur, skal mindst en gang om året deltage i *Görgü Cemi*⁶⁵ dvs. vise sig i *cem* og trække sig selv til selvkritik (*özünü dara cekmek*) og på denne måde forny deres trosbekendelse. Hvis der ingen indsigelser er, kan dette gøres kollektivt.

Fatma Ana Eli

5. Alevismens grundlæggende etiske regler

Alevismens mest grundlæggende etiske regelkort er: at værne om sine hænder tunge, lænder, sit daglige brød, arbejde og ægtefælle.

Alevierne har etiske regler, som de igennem hele livet skal overholde. Disse regler er i harmoni med de universelle menneskelige etiske principper.

Dem som overfor *dede* og forsamlingen har givet løfte om at overholde disse regler, og som ikke overholder betragtes som *düskün*⁶⁶ fredløs.. *Dede* eller en ældre respekterede medlem i menigheden, vil med en god tone, tilråde og vejlede pågældende i, hvad der rigtigt og forkert. Pågældende kan igen deltage i *cem* mv., hvis han/hun offentligt erkender sin fejl.

Alevismens etiske principper bygger på *edeb* at blive et perfekt menneske *kamili insan*. Formålet med *edeb* er at vedkommende skal passe på sine hænder tunge og lænder.

Værn om dine hænder: betyder bla. tag ikke det du ikke selv har lagt, stjæl ikke, løft ikke din hånd mod dem, der er svagere end dig selv; lad dine hænder tjene godhed, tjen dit brød

⁶¹ *Kırklar* = de 40 helgener, dervisher i de 40's cem, 40 grenet lysestage i *Hacibektaş*, 40 bud/poster se afsnit 12 og 6

⁶² *Yediler* = de 7 ukendte helgener, dervisher, 7 borg = Videnskab, gavmild, tålmodighed, kundskab, nøjsomhed, frygt, "edeb". 7 ind/udgange i mennesket krop. 7 hellige Alevi poeter = *Nesimi, Fuzuli, Pir Sulta, Hatai, Yemeni, Verani, Kul Hikmet*, 7 dag, 7 stjerner osv..

⁶³ *dem* = genstand, drinks, lykkelig øjeblik, stund, balance tilstandstilstand,

⁶⁴ *Hu* eller *Hü* = Gud, kalde ord, *Hu, Hü, Hüda*.

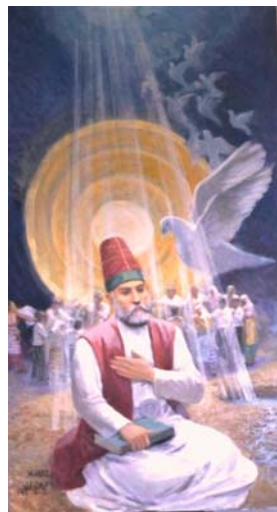
⁶⁵ *Görgü Cemi* = Årlige cem- ceremoni hvor medlemmerne viser sig bliver set, aflægger etisk regnskab.

⁶⁶ *düskün* = fredløs, selv-udstødt, en synder, bortfaldet. Fx en der bevist dræber et andet uskyldig menneske udstødes af menigheden (troen, vejen), kaldes "*yol düskünü*".

med egen hånds slid, tag hånd, giv hånd, *el-ele el hakka*⁶⁷ hånd i hånd, hånd til Gud mv. Da alle onde grusomheder udføres med menneskets hænder, kan man forstå, hvor vigtigt det er at passe på sine hænder. **Værne om din tunge:** Betyder bla., sig ikke det du ikke ved, eller det du ikke har selv set og hørt (lyv ikke). Skjul ikke viden, der er relevant for andre, sig sandheden, del viden. Vær sødt talende og samværende m.m. At vogte sin tunge er ligeså vigtigt som hænder, da man med tunge (med ord) kan lyve og krænke andre mv..

Værn om dine lænder/ryg: Holde styr på dine selviske egoistiske følelser, lad al dine samvær, samliv basere sig på kærlighed og frivillighed, bøj ikke dine lænder/ryg over for enhver. At værne om sine lænder, hindrer ens dyriske følelser.

Alevi-Bektashierne, hele tiden ifm., med *cem* mv. tilrådes af *dedeerne* til at vogte deres hænder, tunge, lænder, at ikke tage det, man ikke selv har lagt, at det man ikke ønsker mod en selv, skal man ikke udøve overfor andre. Tal ikke ondt, overtræd ikke andres rettigheder, vis respekt for dem, der er ældre end dig selv og vis kærlighed overfor børn mv. Disse råd og normer betragtes som Alevi-Bektashi vejens grundliggende etiske principper. I denne vej er der ligestilling, alle er brødre. man kalder hinanden *can* eller *canlar*⁶⁸. Menneskehjertet er Guds hus og må ikke såres, og der bør ikke komme den mindste tvivl derinde. Kærlighed til mennesket er det grundliggende. Der gøres ikke forskel på folk pga. tro og race. Dette udtrykkes gennem *Yetmişiki milleti bir görmek*⁶⁹ at se 72 folkeslag med samme øje. At være hengivende, *cömert* gæstfri, hjælpsom, ikke såre hjerter, tapperhed, tålmodighed, høflighed, ikke at se andres skændsel, holde sig til sandhed mv. - er nogle af andre elementer i Alevismens etiske system.

6. 4 porte, 40 poster (*Dört Kapı Kirk Makam*)

Alevismens etiske regler, livsfilosofi er samlet under 4 porte og 40 bud *Dört Kapı, Kirk Makam* og udgør fundamentet i Alevi-Bektashismens etiske regler.

De 4 porte og de 10 bud under hver port, er med til trin for trin at ophøje individet til et dannet, perfekt menneske, der er gavnlig for sig selv sin familie og samfundet.

Der er forskellige fortolkninger af 4 porte og 40 buds betydninger i Alevi-Bektashi filosofien. Dettets indhold og forskellige faser betydninger, bærer utvivlsomt sofismens mystiske stemning og for vejjængerne (troende) har særlige dybe betydninger. If. *Hünkar Bektas Veli* som Alevierne i Anatolien betragtes som hovedkilde *ser-çesme*⁷⁰ ophøjes mennesket til Gud, ved at gå igennem 4 porte og dens 40 bud. Andre betragter de 4 porte som, åndelige moralske stadier, som et

menneske i *Hak-yolu* Guds vej, skal hele livet går igennem for at nå Gud..

⁶⁷ *el-ele el hakka* = hånd i hånd, hånd til Gud, retfærdighed. Hånd er samtidig symbol på de 5 elementer (luft, ild, vand, jord, liv, kaldes *Bestas* = 5 sten).

⁶⁸ *can* = liv, i *cem* mv. Alevierne kalder hinanden som *can* liv eller *canlar* i flertal. fx. *Ali can, Fatma can..*

⁶⁹ *72 millet* = 72 folkeslag, alle mennesker, ”at se 72 folkeslag med samme øje” ”18 tusinde univers, 72 folkeslag” tallene har mange filosofiske symbolske betydninger i Alevisme (Guds 72 navne)

⁷⁰ *ser-çesme* = hovedkilde, et udtryk Alevierne bruger ift. *Hünkar Bektas Veli*.

Efter denne fortolkning, **1. port Seriat**⁷¹; (*lov*) er at udvikle, umodne mennesker, som ikke har rensset sine indre af ondskab m.v., skal opdrages med religiøs moral og lovgivning mv. således at deres skadelige handlinger, overfor andre i samfundet, forhindres.

2. Port Tarikat⁷²: (*vej*) er et stadie, hvor mennesket af egen fri vilje, uden nogen form for tvang kan rense selv sig fra al ondskab og efter bedste evne give og ikke holde tilbage fra at dele al godhed, kærlighed, lys og visdom med andre.

3. Port Marifet⁷³ (*kundskab*) er at opnå det højeste åndelige og videnskabelige stadie, være dannet og flydende ligesom vand og opnå Guddommeligt fortrolighed og mystisk.

4. port Hakikat⁷⁴ (*sandhed*) er at se Gud (i sig selv) og i tid og sted, sammensmelte sig i den Guddommelige univers og jord. Man kan også møde andre der forklare 4 porte som indgangsveje til livet: *Seriat* er at blive født af en mor, *Tarikat* er at afgive trosbekendelse, *Marifet* er kende sig selv, *Hakikat* er at se/finde Gud i sig selv. Nogle andre forfattere kommer med en mere aktuell fortolkning og siger, at *seriat* er perioden frem til og med Mohammed, *tarikat* er Ali-og Hacı Bektas periode, *marifet* er den videnskabelig udviklings nutid, *hakikat* er den tid hvor menneskeligheden evigt opnår fred og lykke. De 4 porte fortolkes også som, at mennesket i starten er umodnet ånd og personligt og igennem 4 stadier bliver modnet, og opnår Guddommeligt indsigt.

Om de 4 porte og 40 poster, som tit indgår i Alevi digt og sang (samler) siger en af Aleviernes mest kende poet *Shah Hatayi*⁷⁵ bla.:

<i>Ela gözlü Pirim geldi</i>	Min brunøjede <i>Pir</i> (guru) er kommet
<i>Duyan gelsin işte meydan</i> ⁷⁶	De, der har hørt, kom her er pladsen
<i>Dört Kapı 'yı Kirk Makamı</i>	Hvad 4 porte, 40 poster (bud) er
<i>Bilen gelsin işte meydan</i>	De der ved kom, her er pladsen

I traditionelle alevsamfund var social retfærdighed og solidaritet yderst udviklet, og er stadig en bestandig del af Aleviertroen, hvor de velhavende er forpligtet til at hjælpe de fattige. Dette afspejler stadig Aleviernes holdninger til det politiske, kulturelle og sociale liv.

Derudover giver Aleviernes lære om at se alle mennesker med samme øje, og ikke gøre forskel pga. sprog, religion og race individet, se alle mennesker med en Gud øje - giver individet og Alevisme en universal og humanistisk livsopfattelse og holdningsstruktur. (*Se skema 4 porte og 40 poster*)

⁷¹ *Seriat* = lov, regler, 1. port af 4 porte i Alevi-Bektashi filosofi, sammenlignes med luft. Et udannet menneske skal have faste lov og regler for at fungere i samfundet. m.m (har ikke noget fælles med islams seriat love). Har mange andre betydninger se afsnit 6

⁷² *Tarikat* = Vej, 2. port i Alevi-Bektashi filosofi, sammenlignes med ild/flamme. Et menneske der egen fri vilje, ”brander” for en sag og uden tvang kan rense selv sig fra al ondskab, dele al godhed med andre mv.. Har mange andre betydninger se afsnit 6

⁷³ *Marifet* = Kundskab 3. port i Alevi-Bektashi filosofi, sammenlignes med vand. Et menneske der har opnå det højeste åndelig og videnskabelig stadie, har opnået Guddommelige fortrolighed og mystisk, er dannet, fyldende og ligevægtig som vand. Har mange andre betydninger se afsnit 6

⁷⁴ *Hakikat* = sandhed, virkelighed retfærdighed, 4. port i Alevi-Bektashi filosofi, sammenlignes med jord. Skabende Guddommeligt menneske som jord. Har mange andre betydninger se afsnit 6

⁷⁵ *Shah Hatayi* = også kaldt *Shah Ismail*, 1501-1524 grundlægger af *Safavide-dynastiet* i Iran og gøre shiismen på et heterodokst grundlag til statsreligion i Persien. Han var af tyrkisk afstamning, dels mystiker poet, dels politiker, har skrævet mange *deyis* (salmer) som stadig synges af alevierne i cem mv.

⁷⁶ *meydan* = plads, midten af rundkredsen i cem hvor ritualerne foregår, *Hak meydani* = retfærdighedens Guds plads.

4 porte, 40 poster

Den der opfylder de 4 portes, 40 poster uden undtagelse vil møde sandhedens mystik. *Hünkar Bektash Veli*.

4 porte er:

<i>ŞERİAT</i> = lov	<i>TARİKAT</i> = vej	<i>MARİFET</i> = kundskab	<i>HAKİKAT</i> = sandhed virkelighed
Luft Blive født At tjene Knogle Lampe Dør Folkeskolen Mohammed Ali tid Træets rødder Jesus (himmelfart) Hør om sukker Nå frem til havet Efterår Øst	Ild / flamme /lys afgive trosbekendelse At vide Kød Lunte Tærskel Mellemskole H. Bektash 's tid Grene Moses (ild) Se og holde sukker Dykke ned i vandet Sommer Vest	Vand Kende sig selv At nå Hud Olie Hængsel Gymnasium Nutid Blad /blomster Noa (vand) Smage sukker Finde perler Vinter Syd	Jord Finde Gud i sig selv At se Liv Lys Lås Universitet Fremtid Frugter Muhammed(adam /jord) Blive til sukker Dele perler Forår Nord

40 poster

<i>ŞERİAT</i>	<i>TARİKAT</i>	<i>MARİFET</i>	<i>HAKİKAT</i>
1. At tro: tro skal basere på viden, fornuft og kærlighed siger HBV	Angre, besinde sig, vælge vejen	<i>Edeb</i> (vogt hænder, tunge, lænder) Være dannet og høflig	Være ligesom jord, barmhjertig, skabende
2. Lære viden. Være videnskabelig, alle veje der går uden om videnskaben ender i mørke. HBV	Efterleve din lære mesters (<i>Mürşid</i>) råd og budskab	Holde dig væk fra egoisme	Se ikke andres fejl skam, dadler.
3. Bede/bøn: gøres med hjerte, ikke med knæ. Faste: minde <i>imam Hüseyin</i> og <i>Kerbela</i> . Valfart: besøg en ven m.m.	Ren påklædning (indre ydere)	Nøjsomhed	Være ikke sparsom i din godhed
4. <i>Haram</i> : Holde sig væk fra, de uetiske, hvad vejen/troen forbyder,	Arbejde for godhed og retfærdighedens vej	Tålmodighed og tilfredshed	Elsk al Guds (naturens) skabninger.
5. At gifte /ægte sig og være nytte for familien, samfundet.	Elske at arbejde tjene folket	Skam	Se alle mennesker (72 folkeslag) med samme øje.
6. At beskytte ikke skade naturen og omgivelserne	være bange for uretfærdighed	Være gavmilde	Gå efter enhed, styre hen mod enhed
7. At forstå og efterleve vismænd og profeternes menneskelige budskaber,	Mist ikke håbet	Være videnskabelig	Skjul ikke, sig sandheden.
8. Være barmhjertig	lære af fejl, handlinger, eksempler	Tolerance	Vide forstå, hvad meningen, baggrunde, formålet er
9. Renlighed indre og ydere	Dele velsignelser, Være åbent barmhjertelig.	Kende sig selv	Lære hemmelighederne, mystikken
10. Hold sig væk fra, ugavnlige handlinger.	Se dig selv (indre) som fattig.	Være højt dannet	At være et perfekt menneske, nå forene sig med Gud, <i>en-el hak</i>

7. Alevismens øverste toneangivende institutioner, organisationer

I Europa er *dede* rådet under Alevi Unionen i Europa (Tyskland), der er den øverste toneangivende organisation, hvad angår tilrettelæggelse af trosprincipper, trosmæssige spørgsmål mv. Næsten alle Alevi organisationer i Europa, herunder Alevi Forbundet i Danmark, er underlagt denne, og benytter *dederer* (præster) der er medlem (udannet eller godkendt) af Dede Rådet. Hvad angår *dederes* uddannelse, er det *dederådet*, der uddanner selv og giver jævnligt kurser for sine medlemmer, derudover uddannes *dedere* og undervisere i Alevi Akademiet i Tyskland og Alevi-Bektashi forskningsinstituttet mv..

I Tyrkiet er det *dede* rådet under Alevi-Bektashi Forbundet og tilknyttede foreninger, *cemevi*⁷⁷ *cemhuse*, og *dergah*⁷⁸ (Alevi kloster, skole) er toneangivende. Alevi organisationerne både i Tyrkiet og Europa kæmper i disse dage for at få Alevi-Bektashisme anerkendt som officielt trossamfund, herunder samle alle *dederer* og deres uddannelse i *Hacibektash Dergahi* og gøres dens *postin*⁷⁹ (øverste Alevi præsteembede) til Alevierne øverste trosmæssige institution. Der arbejdes for at åbne et Alevi-Bektashi akademi i Hacibektash by. Men alt dette afhænger af

tyrkiske myndigheder, som stadig ikke vil anerkende Alevisme som en selvstændig trossamfund.

Alevisme er godkendt som et selvstændigt trossamfund i Tyskland og Holland. Efter den tyske grundlov § 7, 3. Flere delstater i Tyskland har Alevierne fået ret til, at deres børn kan få undervisning i Alevisme i tyske skoler. Dokumentation vedlagt. (se bilag 5-6)

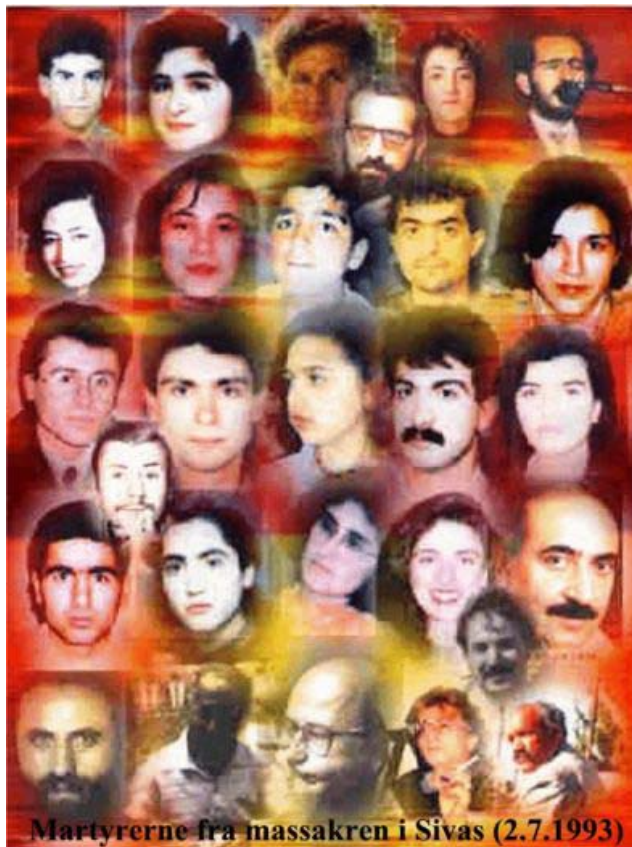
⁷⁷ *cemevi* = cem-hus, forsamlingshus, Alevi-Bektashi kulturhus, bedsted 'kirke'.

⁷⁸ *dergah* = skole, kloster, abbedier, mausoleum, dervish konvent "HaciBektash Dergahi"

⁷⁹ *postin* = øverste Alevi-Bektashi præsteembede, øverste pir "præst" på en *dergah*.

Generelt har det tidligere været sådan, at alle Alevi-Bektashier igennem deres *dergah* eller *ocak*⁸⁰ ildsted (menighed) både i Anatolien Balkan mv. i flere århundreder været organiseret og tilknyttet til *Haci Bektash Dergahi*. Denne struktur - ifm. stiftelsen af den Tyrkiske Republik og efterfølgende reformer, love, sociale, politiske omvæltninger - blev ophævet. Alevi-Bektashi organisationer, som var forbudt siden 1826, blev igen lukket med henvisning til den nye Tyrkiske stats verdslighed. Selv om andre trosretninger kort efter blev tilladt igen og fik statsstøtte mv., fik Alevierne ikke disse rettigheder. Frem til 1990'erne har Alevierne udøvet og videreført deres tro i det skjulte. Pga. navne forbud kunne Alevierne i denne periode ikke danne organisationer hvor ordene Alevi, *cem* mv. indgik. Selv om man senere med domstolskendelse fik lov til at bruge ordet Alevi i forenings navne mv., er lovgivningen ikke ændret således, at man lovligt kan stifte foreninger med navnet Alevi. Ifm. Tyrkiets ansøgning om medlemskab af EU har Alevierne frembragt deres frihedsrettigheder til EU's dagsorden. (Se bilag 7)

Aleviernes trosmæssige, sociale og kulturelle organisering er specielt taget til efter massakren i byen Sivas juli 1993, hvor 33 af Aleviernes mest kende forfattere kunstnere mv. blev dræbt ved en mordbrand på *Hotel Madimak* af fanatiske muslimer, mens statsmagten passivt så til.

Nogle Alevi organisationer er organiseret som *dergah cemhuse*, støtte fonde/legater. Andre er organiseret som kulturforeninger og *cemhuse*. Der er eksempler på en eller flere af disse organisationsformer findes under en og samme organisation.

Alevierne organisering i Tyrkiet er først startet som foreninger, efterfølgende forsat som fonde/stiftelser og *cemhuse*. Dette har historisk forløbet således: I 60'erne blev der i Ankara dannet 2 foreninger. Den første, Hacibektash Turist og Informationsforening og den anden Hacibektash Kultur, Udvikling og Støtteforening, som er de første indirekte Alevi foreninger. Den 16. august 1964 blev *Hacibektash dergahi* genåbnet som museum under kulturministeriet. Hvor Alevierne siden må betale for at komme ind i deres allerhelligste velfarts sted.

Pga. af navneforbud mv. har Alevierne frem til 1990'erne organiseret sig under

provins eller landsby navne, støtte og renoveringsforeninger mv. Disse foreninger var organiseret efter lokale forhold, hvor folk fra samme (alevi) provins eller landsby, solidariserede med hinanden og deres hjemstavn i storbyerne og samtidig i det skjulte vedligeholdte deres tro. I dag findes der stadig flere hundrede landsbyforeninger. Deres officielle formål er at støtte byggeopgaver mv. i deres hjemstavn, give økonomisk støtte til deres studerende, holde sammen på deres landsmænd, arrangere fester, kulturelle arrangementer mv. Efter begivenhederne i 1993 (Sivas) følte Alevierne behov for institutioner og begyndte at stifte Alevi foreninger efter deres tro og kulturelle overbevisning, dog i første

⁸⁰ *ocak* = ildsted, menighed, sogn, *dergah*, en gruppe alevi-bektashier der er tilknyttet en menighed, *Pir* familie "præste-familie"

omgang under deres hellige personligheders navne. Specielt er foreningens navne, der henviser til Hacı Bektash og *Pir Sultan*⁸¹, i flertal.

Efter begivenheder i *Sivas* og *Gazi (i Istanbul)*⁸² har der været ekspansion i antallet af Aleviforeninger. Antallet af foreninger og deres aktiviteter har også været markant stigende i Europa. I Tyrkiet har Hacıbektash og *Pir Sultan* foreninger mange lokale afdelinger i forskellige byer. Men for nuværende arbejdes de især for at institutionalisere eksisterende foreninger i stedet for åbne nye. Nogle af dem har ufærdige bryggerier i gang, mens andre har brug for kvalificeret, lønnet arbejdskraft. Det er ikke nemt, når det hele skal baseres på frivillig arbejdskraft, og der ikke kan opnås offentlig støtte. Antallet af *cemhuse* som er bedested for alevier, hvor de afholder *cem* mv. har også været støt stigende siden 1990'erne. I Istanbul er der i flere distrikter *cemhuse* og flere er under opbygning. I Istanbul kan fx følgende *Cem* huse nævnes: *Okmeydanı*, *Yenibosna*, *İkitelli*, *Gazi*, *Sarıgazi*, *Kartal*, *Kağıthane*, *Alibeyköy*, *Tuzla Aydınliköy cemhuse*. Fælles for disse institutioner er, at de har besværligheder ved at finde og uddanne *dede* og andre funktioner, da de har begrænsede muligheder for at aflønne folk.

Derudover giver lovgivningen ikke mulighed for, at åbne bedesteder under navnet *cemhus*. Lovgivningen anerkender kun *Cami* moskeer som bedested. Dermed har *cemhusene* ikke mulighed for at søge offentlig støtte. Selv om dette forholder sig sådan, så afholder politikere og embedsmænd mv. ikke tilbage med at deltage i åbningen af disse såkaldte *cemhuse*. De er mere interesserede i aleviernes stemmer end at give Alevierne deres rettigheder og lovliggøre Alevisme og *cemhusene*.

Pga. lovgivningen åbnes *Cemhusene* derfor under andre navne fx som kulturcentre. Dette er et stort problem, som stadig afventer juridisk afklaring.

Ved siden af foreningsdannelser er ledende alevier gået over i at stifte *vakıf*⁸³ legat/fonde hvor der er bedre muligheder lovgivningsmæssigt og svært at lukke. Derfor er der stiftet en del legater.

Disse forenings- og legatdannelser er til tider også skueplads for en indflydelseskamp imellem aleviorganisationerne. Efter denne generelle information, kan alevi organisationerne i Tyrkiet klassificeres således.

⁸¹ *Pir Sultan* = Pir Sultan Abdal, oprørsdigter, folkesanger og Pir /dede, blev henrettet i 1550 af Osmanniske rige i byen Sivas.

⁸² *Gazi-mahalle* = Navnet på en forstad i Istanbul hvor ukendte gerningsmænd åbnede ild og dræbt en Alevi dede *Halil Kaya*, ved begravelsen, åbnede politiet ild mod demonstranter 28 blev dræbt omk. 200 såret.

⁸³ *Vakıf* = legat, fonde, stiftelse, humanitære forening. fx *Hacı Bektaş Veli Anadolu Kültür Vakfı*.

1. Enkelte foreninger, uafhængige foreninger *cemhuse* legater som ikke har lokale afdelinger. Fx: *Şahkulu Sultan Vakfi, Karaca Ahmet Sultan Derneği* ⁸⁴ ve *Vakfi, Erikli Baba Derneği, Garip Dede Derneği*.

2. Paraplyorganisation; Foreninger *cemhuse* mv. der er medlem af en paraplyorganisation. Fx *Hacı Bektaş Veli Dernekleri ve Pir Sultan Abdal Dernekleri*.

3. Legater stiftelse fonde som er medlem af et hoved organisation/legat. Fx *Hacı Bektaş Veli Anadolu Kültür Vakfi*.

Da alevi organisationerne i dag fungerer både som troscentre og tilbyder forskellige kulturelle aktiviteter, kaldes de *Cem* og kulturcentre.

Blandt de mest kendte Alevi organisationer i Tyrkiet, med hovedsæde i Istanbul og Ankara kan nævnes følgende:

-*Hacı Bektaş Veli Kültür Dernekleri Genel Merkezi (Ankara) (Paraplyorganisation)*

- *Pir Sultan Abdal Dernekleri Genel Merkezi (Ankara) (Paraplyorganisation)*

-*Hacı Bektaş Veli Anadolu Kültür Vakfi Genel Merkezi (Ankara) (legat)*

-*Hüseyin Gazi Vakfi (Ankara) (legat)*

-*Karaca Ahmet Sultan Cem ve Kültür Merkezi (İstanbul) (kulturcenter)*

-*Şahkulu Sultan Cem ve Kültür Merkezi (İstanbul) (kulturcenter)*

-*Garip Dede Cem ve Kültür Merkezi (İstanbul) (kulturcenter)*

-*Erikli Baba Cem ve Kültür Merkezi (İstanbul) (kulturcenter)*

- C.E.M. Vakfi Genel Merkezi (İstanbul) (*Republikansk Uddannelses Center, legat*)

- *Abdal Musa Sultan Derneği (Antalya) (Forening)*

I dag er næsten Alevi organisationer i Tyrkiet (med udtagelse af C.E. M Vakfi) tilknyttet/samlet under *Alevi-Bektahsi Federasyonu* Alevi-Bbektashi Fællesforbundet; med ca. 500 medlemsorganisationer.

Om aleviorganisationer udenfor Tyrkiet kan følgende oplysninger gives.

I Europæiske lande er der ca. 200 Alevi organisationer, som hovedsaglig er organiseret i nationale forbund.

Blandt dem er der Alevi forbundene i: Danmark, Tyskland, Østrig, Schweiz, Belgien, Holland, Frankrig, Norge, Sverige, England. Alevi forbundene i Europa er samlet under paraplyorganisationen⁸⁵, Alevi Unionen i Europa. I Balkan, central Asien,

Australien, I Canada og USA findes der også enkle organisationer.

Derudover er der uafhængige uddannelses- og forskningsinstitutioner - som Alevi Akademiet i Europa og Alevi-Bektashi forskningsinstitut i Tyrkiet mv.

Vedr. religiøse spørgsmål er det *dedeer* rådet præsters råd under Alevi Unionen i Tyskland, AABF, der er den toneangivende institution, hvor næsten alle *dedeer* i Europa er medlem af. Pt. er, *Pir/dede Hasan Kılavuz* er formand for *Dede* rådet i Europa.

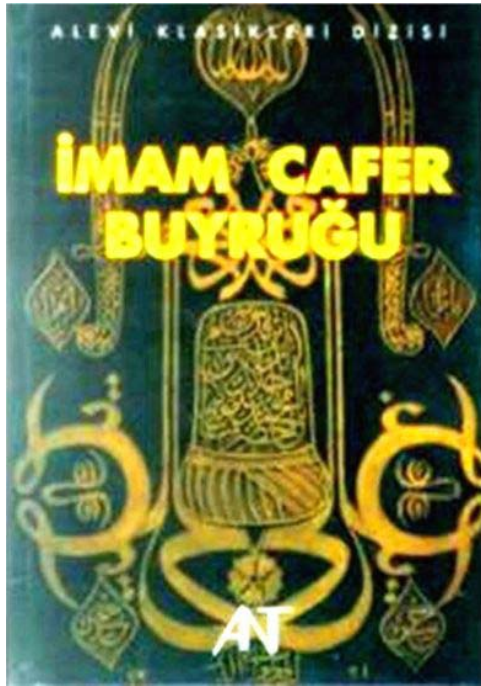
⁸⁴ *Dernek - derneği* = Forening, foreninger, forene sig.

⁸⁵ *AABK = Avrupa Alevi Birlikleri Konfederasyonu*, > Konføderationen af Alevi Sammenslutninger i Europa (Alevi Unionen i Europa)

8. Alevismens vigtigste hellige tekster/ litterærkilder

Da Alevisme er en blandings tro, findes der ikke en enkel hellig bog som bibelen eller koranen.

Først og fremmest findes der hos *dederne* gamle håndskrevne eller trykte bøger, der indeholder religiøse og litterære emner, som alevismen har som sin reference. Blandt de mest kendte af dem er: Hacı Bektash Veli's *Vilayetname* og *Makalat*, Imam Caferi Sadik *Buyruk*, Şeyh Safi *Buyruğu*, *Hüsniye*, *Kumru*, *Faziletname*, *Saadete Ermişlerin Bahçesi*, *Cönkler* (digte og samler). Derudover *Kur'an-ı Kerim* koranen.

Men Alevierne fortolker koranen helt anderledes, dette kaldes *batini yorum* indre fortolkning, og man overholder ikke koranens formelle budskab. Koranen bliver betragtet og respekteret som profetens ord og ikke som et himmelsk eller helligt skrift. I øvrigt mener man ikke at den nuværende officielle koran er hel eller original. Koranen blev sammenskrevet af kalif Osman, 20 år efter Mohammed død, og originalen og de første håndskrævende kopier blev brændt flere gange efterfølgende.

Undersøgelser i Alevilandsbyer har vist og det er kendt, at der hos *dede* og forskellige *dergah* Alevi abbedier/ kloster og visse kendte biblioteker, findes der fx følgende Alevi litteratur. Disse er i både håndskreven form og trykte fra den Ottomaniske-riges tid:

Frem til Ottomaniske-rige fandtes der hovedsagelig kun håndskrevne eksemplarer af disse bøger. Håndskrevne bøger som fandtes på troscentre som *Hacı Bektaş Veli* og *Abdal Musa Dergahı* (kloster) og hos veluddannede *dede* blev pga. forfølgelser mv. ikke trykt på trykkeri, men håndskriftskopieret. Først i slutningen af Det Ottomaniske rige, hvor bogtrykning for alvor kom i gang og specielt efter dannelse af den Tyrkiske Republik, blev disse håndskrevne bøger trykt så mange flere kunne læse dem. Bøger, som tidligere kun få havde adgang til, er i dag udgivet af forskellige forlag og kan købes hos de fleste boghandlere. Nogle af de vigtigste bøger er følgende:

1- *Cönk*, *Divan* og *nefes*⁸⁶ bøger, viser, og digte: Disse bøger omfatter Alevi asik, zakir⁸⁷, ozan poeters samlinger. Fx *Fuzuli*, *Seyyid Nesimi*, *Şah İsmail Hatayi*, *Pir Sultan Abdal*, *Virani Baba*, *Kul Himmet*, *Teslim Abdal*, *Derviş Mohammed*. Bøgerne findes både håndskrevne og i optrykt form med nye tyrkiske (latinske bogstaver). Ceremoni

2- *Buyruk* (bud/befalinger) bøger: Som tilskrives *İmam Caferi Sadik*⁸⁸ og *Şeyh Safi* indeholder nogle af Alevismens grundlæggende principper, trosforestillinger, traditioner og

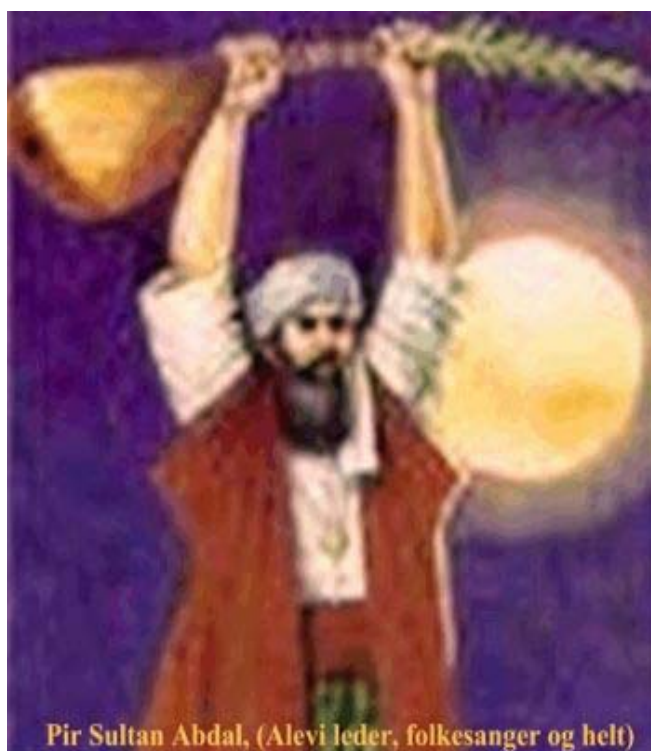
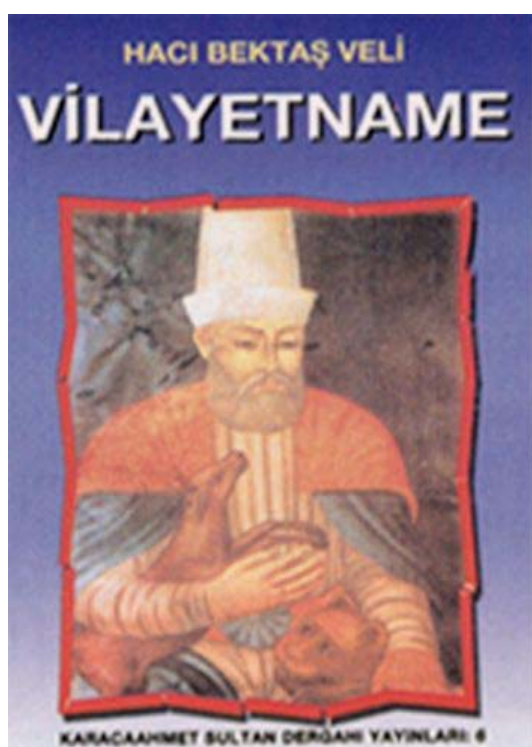
⁸⁶ *nefes* = (*deyis*, *cönk*, *divan*) Alevi-Bektashi digte, viser, salmer, sang.

⁸⁷ *zakir* = (*asik*, *ozan*) poet, folkesanger, spillemand, digter, *Zakir* en der spiller og synger i Alevi "Cem" ceremoni

⁸⁸ *İmam Caferi Sadik* 699-765 = 6. imam af 12 imam rækken, som har sin egen retsskole, Alevi Bektashiernes hellige tekster *Buyruk* tilskrives *İmam Caferi Sadik*.

ritualer mv. *Buyruk* som bøgerne kaldes blandt Alevier har titlen *Menakıb-ı İmam Cafer-i Sadık*, *Hutbe-i Dıvaz-deh İmam*, udgivet i 1600 tallet kaldes store *Buyruk* og *Menakıb-ı Seyyid Safi* udgivet i 1700 tallet kaldes lille *Buyruk* findes i mange trykte udgaver.

3- *Vilayetname*, *Makalat* og *Fevaid* bøger: *Velayet-name-i Hacı Bektaş-ı Veli*, og *Fevaid* omhandler de grundliggende trosforestillinger og på en symbolsk måde beretter om *Hacı Bektaş Veli*, hans disciple og andre helgeners liv og begivenheder de har deltaget i. *Makalat-ı Hacı Bektaş-ı Veli* omhandler især religiøse emner, etiske normer 4 port og 40 poster, mens *Fevaid* indeholder råd og anbefalinger. Udover *Hacı Bektaş Veli* findes der også bøger beretninger breve (*risale*, *menakıbnâme* ve *vilayetname*) af fx *Seyyid Ali Sultan*, *Kolu Açık Hacım Sultan*, *Şücaettin Veli*, *Demir Baba*, *Otman Baba*. *Risale-i Virani Baba*, *Menakıb-ı Hacım Sultan*, *Menakıb-ı Koyun Baba*, *Velayetname-i Seyyid Ali Sultan Baba İlyas-ı Horasani Menakıbi*, *Şuca Baba Velayetnamesi*, *Otman Baba Velayetnamesi* osv. Disse bøger findes også i trykt form med nye bogstaver.

4- Bøger der omhandler *Kerbela*⁸⁹ begivenheden/massakren. Bøger der omhandler *Kerbela* begivenheden, er en særlig gren indenfor Alevilitteratur. Disse kendetegnes som *Maktel-i Hüseyin* bøger. Mest kendte er *Maktel-i Hüseyin* bøger, som omhandler Massakren i *Kerbela* i Irak, kan nævnes: *Kastamonulu Şazi's Maktel*, *Yahya b. Yahşi's Maktel*, *Edhem's Vaka-i Kerbela*, *Cami's Saadetname*, *Lamii's Maktel-i Al-i Resul*, *Ali Ferruh's Kerbela*, *İbnülemin Ali Haydar*, *İlmi's Haile-i Kerbela*, *Kazım Paşa's Riyaz-ı Asfiya-Makalid-i Aşk* bøger som eksempler.. Derudover *Fuzuli's* bog med titlen *Saadete Ermişlerin Bahçesi (Hadikat-üs-Suada)* omhandler også massakren i *Kerbela* og er en af det mest læste og elskede bøger af Alevierne. Bøger med titlen *Kumru Kenz-il Mesaib* og *Gülzâr-ı Hasaneyn* bøger omhandler også *Kerbela*.

⁸⁹ *Kerbela* = Hellig by i Irak, navnet på en ørken område i Irak, hvor *Imam Hüseyi* og hans tilhænger blev dræbt.

5- Yeminî's *Faziletname-i İmam Ali* bog: Omhandler imam Alis liv mv. *Yeminî* er en af Aleviernes 7 hellige poeter. Bogen *Risale-i Hüsnîye* omhandler en kvindelig helt, *Hüsnîye's*⁹⁰ Alevi-sunni diskussionen tages op, besvarer 100 spørgsmål og kritiserer sunnifortolkning af islam mv. Håndskrevne bøger med titlerne *Cabbar Kulu* og *Cavidan* er nogle andre vigtige bøger.

9. Grundlægende troskilder til Alevisme

Halimizi Hal eyledik (vores væren har vi værdsat)
 Yolumuzu yol eyledik (Vores vej har vi gjort til Vejen)
 Her çiçekten bal eyledik (Honning har vi lavet af hver blomst)
 (Arya) Aliye saydılar bizi.. (Til (bier) Ali har de, talt os til)
 (Pir Sultan)

Alevisme er en mangfoldig blanding/syntese af forskellige trosretninger som bygger på mundtlig tradition og symbolsk tager afsæt i fortællingen om de 40 helgeners forsamling *Kırklar Cemi*.⁹¹

Emnets eksperter opdeler Alevismen trosmæssige kilder i 4 hovedgrupper, som;

1. Shia tese, 2. Shamanisme tese, 3. Gl. mellemøstlige og Anatolsk kultur tese, 4. Syntese tesen.

Dvs. generelt definerer skriftlige kilder Aleviernes tro i Anatolien, ud fra enten en sunni, shia adskillelser problematik, ud fra gl. tyrkisk tro og skikke Shamanisme, eller afsæt i gl. mellemøstlige og anatolske trosforestillinger. Mange forskere tager i deres arbejde udgangspunkt i, at alle disse har en indflydelse og definerer Alevisme ud fra

en syntese opfattelse. Definition og forklaringer om Alevierne og deres tro i Anatolien ud fra en syntese betragtning er mere udbredt end de andre. Også for os kan Alevisme i Anatolien kun forklares ud fra en syntesebetragtning, hvor tyrkernes oprindelige hjemstavnstro- og kultur, deres måde at tilegne sig islam, samt hvad de på deres vandring til og i Lille Asien, har taget til sig fra forskellige strømninger, trosretninger og kulturer.

Det er historisk, sociologisk trosmæssigt uholdbart at forsøge at forklare Alevisme udelukkende ud fra begivenhederne i og omkring sunni og shia -islam og deres adskillelserproblematik. Den religiøse og kulturelle syntese der er opstået under det tyrkiske folks geografiske spredning og flere århundredes vandring til Anatolien i og deres samspil med andre folkeslag og trosretninger, er den gyldne nøgle til at forstå og forklare Alevierne og deres tro. Kort kan det siges, at Alevisme i Anatolien er en selvstændig tro som resultatet af denne proces/syntese.

⁹⁰ *Hüsnîye* = imam *Caffer Saik's* hjælper, elev (titel på hinds bog)

⁹¹ *Kırklar Cemi* = De 40's cem cem Hellig forsamling (*kırklar meclisi* - de 40's forsamling) se afsnit 12

Denne opfattelse er et naturligt resultat af historiske og sociale forhold og baserer sig mere på mundtlige traditioner end skriftlige, hvor gl. trosforestillinger, mytologi har symbolsk levet videre under islamiske udtryksformer og end som en helt ny trosretning. Nogle betragter også Alevisme, som islams indre fortolkning (*batini yorum*) hvor indholdet og indre budskab kommer frem, frem for den ydre form. Hvor islams institutioner og regler bliver sat under en indre kritik og fortolkning, som ender med at give en helt anden trosforestilling og ritualer, regler end den officielle islamopfattelse. Alt i alt kan det siges at islams 5 søjler og praktiske ritualer ikke findes i Alevisme, og det der er i Alevisme, fx *cem* institutionen mv., ikke findes islam. Alevisme har symbolsk taget nogle navne og begreber, og kærlighed til (*Ehlibeyt*) Ali, hans sag mv., fra islam, men ikke engang deres eller islams *seriat* love..

10. Kalifat problemet

Traditionelt tilbageføres Alevismens rødder tilbage til begivenhederne i og efter Mohammeds død. Men når man taler om Alevisme i Anatolien bør man ikke lukke øjnene for adskillige trosretninger og kulturers indflydelse på Alevisme både før og efter islam. Hvem skulle være kalif (Mohammed efterfølger) efter Mohammeds død har været den første adskillelsesspire i islam, som efterhånden udviklede sig til sunnit og shia islam.

Mens Mohammed stadig var i live, har han flere gange peget på Ali som hans efterfølger (kalif). Mohammeds slægt blev videreført af Ali, som var gift med Mohammeds (enebarn) datteren *Fatima*. Da Mohammed blev forfulgt og måtte flygte fra *Mekka* til *Medina*, har han overgivet sin familie m.fl. til Ali's beskyttelse. Og alle de kampe han måtte føre imod daværende magthavere (modstandere) var Ali hans øverstkommanderende. Derudover har Mohammed, på vej hjem fra sin sidste afskeds valfart til *Mekka (Kabe)* (i år 632), ved *Gadiru Hum* holdt en tale til omk. 120.000 valfartende tilhængere, og der udpegede han sin brorsøn og svigersøn Ali som (kalif) og hans efterfølger. Der har alle de tilstedeværende

muslimer, her i blandt 2. Kalif *Ömer* lykkønsket og aflagt ed til Ali. Efterfølgende lige før sin død, siger Mohammed: kom med pen og papir, jeg vil gerne have skrevet min testament ned, så ingen efter min død kommer i tvivl om, hvem der skal være *Kalif* og strides om magten. Dette ønske efterleves ikke af de tilstedeværende og Mohammed dør uden at få skrevet sit testamente.

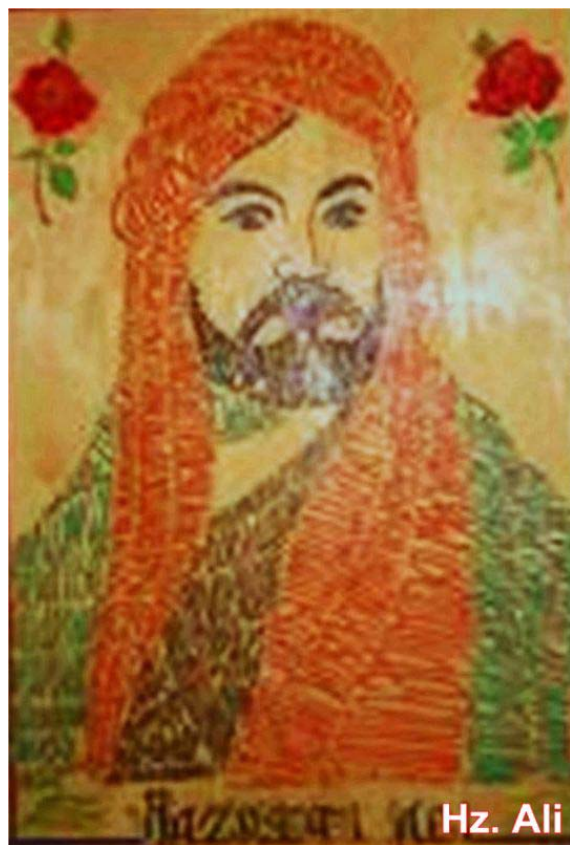
Mens Ali og andre familiemedlemmer sørger over Mohammeds død og bistår ved bisættelsen, foregår der en magtkamp hvor en gruppe velhavende og fremtrædende, her blandt Kalif *Ebu Bekir* og *Ömer* slås om magten, som ender med at den ældre *Ebu Bekir* bliver udpeget som kalif, trods Ali tidligere var valgt (udpeget) til posten ved *Gadiru Hum*. Efterfølgende udpeger de hinanden til kalif posten, hvorefter *Ebu Bekir*, bliver *Ömer* og *Osman* fra samme slægt får kalifposten. Afslutningsvis skal det siges at de 3 første kalifaters udvælgelse, trods Mohammeds og hans families modvilje, i flere århundreder har været et diskutabelt emne.

Ali og Mohammeds datter *Fatma* har ikke godkendt disse Kalifater. *Ebu Bekir's* folk stormer Ali og *Fatmas* hus, for at tvinge dem til at afgive ed for *Ebu Bekir*, *Fatma* var på det tidspunkt alene i huset og gravid til tvillinger, hun modsætter sig, bliver mishandlet og mister tvillingerne og dør selv efterfølgende. Ali protesterer og godkender heller ikke disse kaliffer, men vælger til sidst at trække sig tilbage for ikke at skabe splittelse. Trods dette bliver

Mohammeds slægt, (*Ehlibeyt*) Ali og hans slægtninge de 12 imamer og deres børn, næsten alle dræbt af forskellige magthaver. De fattige, normalerne og en del ikke-arabere som senere får kendskab til eller bliver tvunget ind i islam, vælger så at være tilhængere af Ali og de efterfølgende 12 imamer. Sunni og shias adskillelse starter fra denne magtkamp om Kalifat posten. Ali og 12 imam kulten kommer alvor først ind i Anatolien omk. 1500 tallet under Tyrkisk talende kong *Shah Ismail (Hatayi)* Safavide-dynastiet i Iran. Hvor Alevierne i Anatolien giver han deres støtte i krigen mellem den Otmaniske *Sultan Yavuz Selim*, hvor mindst 40 tusind Alevier i Anatolien bliver slået af *Yavuz Selim*. Før den tid, er der meget sparsom omtale af Ali og 12 imamer i Alevidigte/litteratur i Anatolien.

11. Ali (598-661) Kulten

Som bekendt er Ali den 1. imam af de 12 imamer, født i Mekka i 598. Profeten Mohammed var forældreløs som to-årig blev han passet af farbroren *Ebu Talib's*, som er far til Ali. Ali var en af det første der bekendte sig til Mohammeds ny religion og var elsket højt af Mohammed, som han var opvokset hos, da Alis far ikke længere kunne forsørge hele familien. Ali blev gift med Mohammeds ene datter *Fatma*, og de fik sammen 2 sønner Hasan og *Hüseyin*. Ali har deltaget i alle de kampe sammen med Mohammed og var hans øverstkommanderende.

Efter Mohammeds død i 632, opstod der magtkampe om kalifposten, trods Mohammeds og folket ønske, kom først *Ebu-Bekir, Ömer* og derefter *Osman* til magten. Kalif *Osman* blev dræbt ved et folkeoprør, oprørerne ønskede og fik Ali til magten som 4. Kalif. Ali forsøgte at indføre et yderst socialt retfærdigt samfund. Dette vakte stor modstand fra den tidligere forgyldte magtelite, bl.a. i Damaskus (Syrien) hvor der blev erklæret ham krig, som han nedkæmpede ved *Suffin* 657 og *Nehrevan* i 658. Ali blev efterfølgende såret med et forgiftet sværd af en lejesoldat ved navnet *Ibni Mülcen*⁹² den 22. januar 661 og døde den 24. Januar. Efter hans død blev hans store søn *Hasan* valgt til kalifposten. Han blev senere forgiftet. Ali var kendt for sin visdom, sit heltemod og fik kaldenavnet *Esedullah* Guds-løve *Murtaza, Haydar, Haydar-ı Kerrar, Şîr-i Yezdan, Şah-ı Merdan, Şah-ı Velayet*, helligeres konge, mv. Hans liv, holdninger og kampe har været kilde til mange litteratur. Ali havde også en stærkt agitations evne, hans holdninger, visdomsord, breve digte mv. er samlet i en bog med titlen *Nehcül-Belaga*.

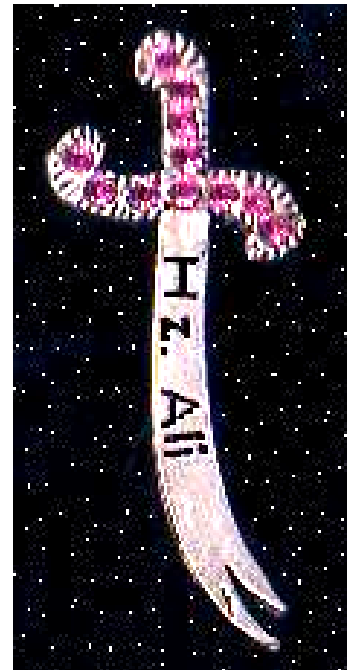
⁹² *Ibni Mülcen*= leje soldat som dræbte *Ali* med et forgiftet sværd.

Figur 1: Zülfikar Ali's sværd (danser semah)

Ali betragtes som den første muslim, som 9-årig har Ali været fortrolig med Mohammed som profet og delte hans tanker. Han var den nærmeste til Mohammed og delte hans hemmeligheder, og han var den af Gud udpegede efterfølger af Mohammed. Pga. hans visdom blev han kaldt den talende koran. Fleste muslimske retninger eller sufi-ordner, bruger Ali som reference og tilbagefører deres trosretning til Ali.

Ali ideologien som blev sået med Kalifatproblemet, blev mere udbredt efter *Kerbela* massakren, hvor Alis søn *Hüseyn* bliver dræbt. I starten kaldte man sig *Kizilbas* og *Bektashi* senere (omk. 1500-tallet) begyndte man også at kalde sig Alevi, som betyder tilhænger af Ali, Alis-hus, og at være flamme. Dermed blev Ali en central figur i Alevisme.

Befolkningerne i mellemøsten især i Anatolien har taget Ali symbolsk til sig og gjort ham til en kult. Alevierne i Anatolien ser meget nære tilknytninger mellem Allah-Mohammed-Ali og betragter de tre som en og samme, Gud.

I sufi termer og fx i *Imam Caffer's Buyruk* står og fortælles der om, at Gud har af sin eksistens / hellige lys, først skabt Mohammed og Ali's lys.

I en *hadis*⁹³ siger Mohammed, jeg er visdommens by, Ali er dens port.. Alevierne fortolker dette således, at Ali er mere eller ligeså vigtig som Mohammed. Mohammed repræsenterer/fortæller om Islam's ydre form/ansigt. Ali, sufistik betragtet repræsenterer/fortæller om kernen/de indre betydninger. Ali betragtes som det perfekt dannede menneske (Kamili insan). Alevierne har igennem tiden har skabt en Ali Kult, som aldrig vil kunne rummes i den nuværende islam. Man betragter ham som Guddommelig, eller Guds genspejling på jorden i hvert menneske. Dette kommer tydeligt frem i fortællingen om de 40's *cem*. (Se afsnit 12.)

I mange Alevi digte (viser) som synges i *Cem*, fx. *Pir Sultan* i et af sine digte siger Jeg er Ali, Ali er mig.

En anden digte som synges i hver *cem* siges:

<i>Aynayi tutum yüzüme</i>	(Jeg holdt spejlet mod mit ansigt)
<i>Ali göründü gözüme</i>	(Ali kom til syne i mit øje)
<i>Nazar eyledim özüme</i>	(Jeg så ind i min indre)
<i>Ali göründü gözüme</i>	(Ali kom til syne i mit øje)

Denne form for Ali kult dyrkelse og; *Hak-Mohammed-Ali*, er uhørt og bandlyst i både sunni og Siha islam. Mens den er et centralt og hellig begreb i Alevisme og dette udtrykkes tit under *Cem* ceremonien som *Hak-Mohammed-Ali asikan* i *Hak-Mohammed-Ali's* kærlighed/navn) eller kort *Ali Askina* i Alis navn og kærlighed.

⁹³ *hadis* = Udsagn og sædvane af profeten Muhammed.

12. Trosforestillingen om de 40's CEM - forsamling *Kirklar cem-i*⁹⁴

Fortællingen om *kirklar cemi* de 40's *cem* forsamling og *Cem*, er navnet på Alevismens mest grundlæggende religiøse ritual, som siges at stamme fra Mohammed og Ali's tid og har for Alevierne dybe symbolske betydninger. Sunnit eller shia islam, anerkender ikke *Cem* som noget muslimsk. Efter Alevikilder har denne begivenhed (De 40's forsamling) fundet sted på *Mirac Gecesi*⁹⁵ Mohammeds himmelfartsnat/møde med Gud. Man tror på at ca. halvdelen af dem, der deltog i 40's hemmelige og hellige forsamling, var kvinder, her i blandt Hz. Ali's kone *Fatma Ana*. Aleviernes tro på at *cem*-forsamlingen og de 40 er en hellig gruppe/forsamling med mange symboliske, trosmæssige og sociologiske dimensioner.

Trosforestillingen, fortællingen kort er den; At Mohammed under sin himmelfart (mirac=møde med Gud), møder en løve⁹⁶ som han bliver nødt til at give sin profetring til, for at komme videre. Han møder og ser Gud i Ali's skikkelse, hører Guds stemme, som Ali's og de fører sammen en lang samtale. Da han om natten vender tilbage til jorden, hører han stemmer fra en bygning de 40's *cem* forsamling en hellig og hemmelig forsamling, hvor hans svigersøn Ali, Mohammeds datter *Fatma* viser sig også at være med i forsamlingen.

For at komme ind i forsamlingen banker Mohammed på døren, og i første omgang præsenterer han sig selv som profet, hvor han bliver afvist. Han går sin vej, men Gud/englene beordrer ham til at deltage i forsamlingen. Han vender om og præsenterer sig med sin slægt, social status mv., som igen bliver afvist. Først da han efter opfordring fra engle, siger at han er *hadümül-fukara*⁹⁷ de fattiges tjener, får han lov at komme ind i de 40's *CEM* - forsamlingen. Derfor at tjene, være tjener er et vigtig begreb i Alevisme, man siger *Halka hizmet, hakka hizmet*, at tjene folket, er tjene Gud og fx. i *Cem* er der 12 tjenester og tjenere, som får en tjeneste bøn af *dede* når de er færdige med deres tjeneste.

Mohammed spørger forsamlingen, hvem er deres ledere: De siger vi er de 40, én og samme personer og som bevis bliver der lavet et snit på Ali's arm, hvor der samtidig begynder at dryppe blod fra alle de andre 40, og når hans arm forbindes, stopper også blodudløb fra de andre. Der ser Mohammed også sin profet-ring på Ali's finger, som han måtte give til løven under sin himmelfart. Først der tror Mohammed på sandheden af De 40's *cem* forsamling og

bøjer sig for dem.

Derefter bliver Mohammed sat på en prøve, hvor han får til opgave at dele en enkel drue til de 40. Mohammed efter råd fra engle, maser druen på et fald, blander med vand (vin) og deler til forsamlingen, alle herunder Mohammed bliver beruset, kommer op og danser *semah*.

Under dansen taber Mohammed sin kabuds turban, de deler den i 40 stykker binder om deres liv mv. Sådan har de 40 afholdt deres *Cem* den nat, som siges at danne grundlaget for Alevi-Bektashiernes vigtigste ritual.

I fortællingen om de 40's forsamling og i *cem* er der mange symbolske trosforestillinger og handlinger. (Læs mere under *cem* afsnittet).

⁹⁴ *Kirklar Cemi / meclisi* = De 40's *cem*-ritual forsamling. Alevi-Bektashismen grundlæggende religiøse ritual

⁹⁵ *Mirac Gecesi* = Muhammeds himmelfarts nat, møde med Gud.

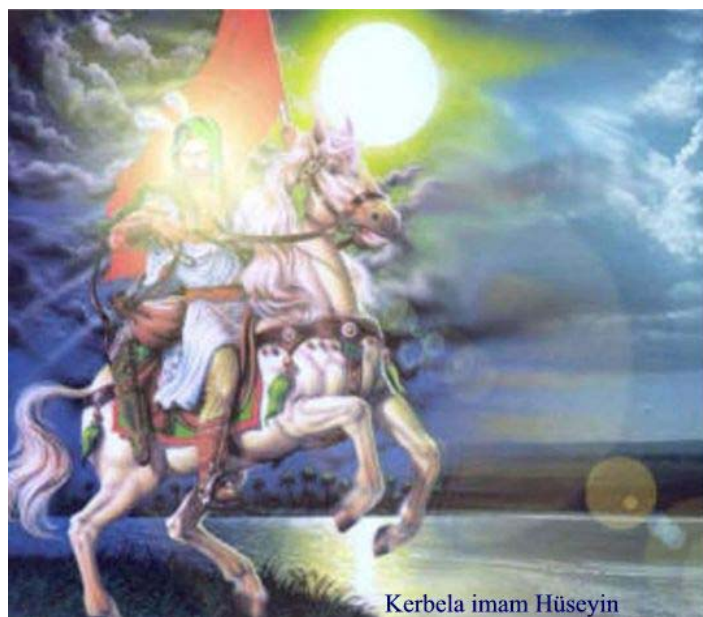
⁹⁶ løve = Hz. Ali betragtes som Guds løve

⁹⁷ *hadümül-fukara* = (*fakirlerin hizmetçisi*) de fattiges tjener, (Muhammed) tjene folket er at tjene Gud, 12 *hizmet* (12 tjenere i *cem*). Muhammed fik lov til at komme ind i de 40's *cem* med kodeordet *hadümül-fukara*.

Selvom Alevierne traditionelt henviser *CEM*'s afstamning til de 40's forsamling, har forskellige undersøgelser vist, at *Cem* lignende ceremonier fandtes både før og efter islam bla. i den gamle tyrkiske tro Shamanisme, hvor en Shaman⁹⁸ spiller, synger, fortæller historier mv., mænd, kvinder deltager, spiser, drikker og danser sammen mv. På arabisk betyder ordet *Cem*, samle, eller flok, på persisk betyder *cem*, forsamling og er samtidig navnet på den konge *Cem-şid* (vin-lys) der fandt vinen og er også navnet på den årlige vinfest (*cem*-fest) man afholdt i gl. Iran. Aleviernes *Cem* ceremoni er altså også en sammenkogt ret af disse og mange andre elementer fra forskellige kultur og trosretninger. *Cem* er det allervigtigste ritual i Alevisme, uden *Cem* ingen Alevi/Bektashisme.

13. Kerbela Begivenheden (10. oktober 680)

Begivenheden i *Kerbela*⁹⁹ er en historisk begivenhed, der har sat sine spor i flere århundreder. Ligesom *Emevi dynastys* hersker *Muaviye*, så Ali og derefter hans søn *Hans* som forhindring for sin magt, har *Muaviye's* søn *Yezit*, så *Hüseyin* som den vigtigste forhindring og trussel mod sin magt. Og som såkaldt Islams kalif, hold *Yezit* ikke tilbage med at sende profeten Mohammeds barnebarn *Hüseyin* til martyrdøden. Begivenheden i *Kerbela*, kan i hovedtræk resumeres således.

Kerbela imam Hüseyin

Yezit som blev udpeget som arvefølger til kalifposten af sin far, kort efter fars død, som første opgave, sendte et brev til sin slægtning *Velid* som var guvernør i byen *Medine* (i Saudi Arabien) og bad ham om, at især få *Hüseyin* til at aflægge ed til kalifen (dvs. *Yezit* ham selv), og hvis han nægtede skulle de slå ham ihjel. *Hüseyin*, efter råd fra bla. *Mohammed Hanefi* samlede sin familie og flyttede til byen Mekka. Samtidig d. 4. maj 680 fik *Hüseyin* en indbydelse fra befolkningen i byen (i Irak), som havde hørt at *Hüseyin* nægtede at aflægge et besøg til *Yezit*, indbød ham til Kufa og at de betragtede ham som den rette til

kalifposten. Denne indbydelse og begivenheden i *Kerbela* havde også socialøkonomiske sider. De fattige folk var generelt ret utilfredse med *Muaviye* og sønnen *Yezit's* regime og var i gang med at forberede et folkeoprør. *Hüseyin* sendte i første omgang sin farbrors søn *Müslim* til Kufa, for at se hvad der var under opsejling. Men *Hüseyin* blev forfulgt og blev selv nødt til også at forlade Mekka. Mens han var på vej til Kufa, blev *Muslim* fanget og dræbt af *Yezit's* mænd i Kufa. *Yezit* havde samtidig sendt en stor hær, som stoppede og belejrede *Hüseyin* og hans familie, omkring 80 mennesker i *Kerbela* ørkenen, og beordrede *Hüseyin* til at aflægge troskabsed til *Yezit*, hvilket *Hüseyin* nægtede. Efter 10 dages belejring havde de ikke mere vand og mad. Endelig, d. 10. oktober 680, forsøgte *Hüseyin* uden held at tale til *Yezit's* hær, og måtte forberede sig til det endelige opgør. Der startede en ulige og blodig

⁹⁸ *Saman* = Shaman, en helse/heksedoktor, vismand, guru i den gl. tyrkisk tro Shamanisme i centralasien.

⁹⁹ *Kerbela* = Hellig by, navnet på et område, ørken by i Irak., hvor *Imam Hüseyin* blev dræbt. Se afsnit 13.

kamp. Da de kom hen på eftermiddagen, var der ikke ret mange tilbage fra *Hüseyin's* 23 riddere, og de andre 40 medkæmpere.

Yezit's soldater kunne ikke vinde over eller fange *Hüseyin*, de mistede mange soldater. Til sidst beordrede hærchefen *Smir* alle sin bueskytter til samtidigt at skyde efter *Hüseyin* og dræbte ham. Senere blev teltene plyndret, alle overlevende mænd, drenge blev halshugget, herunder massakrens mindste martyr Hüseynes 6 måneder gammel søn Ali Asgar. *Hüseyin* blodige hoved blev bragt til *Yezit* i Damaskus på et sølvfald. *Hüseyin* blev symbol på Aleviernes tro, og fik en særlig plads i *cem*-ritualet. Det siges, at det er en af grundene til Alevierne tidligere blev kaldt *kizilbas* stammer fra martyren *Hüseyns* blodige hoved. Men det lykkedes kvinderne at skjule og forhindre at *Hüseyi's* syge søn *Imam Zeynel Abidin* blev dræbt ved massakren. Kun han og kvinderne overlevede, *Hüseyin* og hans 72 tilhængere/medrejsende blev dræbt.

Selv flere hundrede år efter, skriv Alevi poeter, *dede* (præster) tusindvis af digte og skriver stadig og fortæller om *Kerbela* begivenheden og skriver bøger om *Kerbela* begivenheden, klagesang i *Cem* forsamlingerne, tårerne i øjnene og sorgen over *Hüseyin* har ikke stoppet i flere århundreder. Samtidig blev han symbol på modstand, mod undertrykkelse. Alevierne i Anatolien har taget *Hüseyin* til sig og ved at holde 10-12 dages faste i *Muharem* (oktober måned) gjort ham til en del af deres tro og bøn. Om *Hüseyin*, siger fx en af det 7 mest berømte Alevi poeter, *Pir Sultan*:

<i>Pir Sultan Abdal'im ellerim bağlı</i>	(Jeg Pir Sultan Abdal's hænder er bundet)
<i>Yezidin elinden ciğërim dağlı</i>	(Af Yezid hånd er min lunge ristet)
<i>Mohammed torunu Ali'nin oğlu</i>	(Mohammeds barnebarn, Ali's søn)
<i>Su içmeyip şehid olan Hüseyin</i>	(Drak ikke vand, martyr bliv Hüseyin)

14. Kærlighed til *Ehl-i Beyt*¹⁰⁰ og 12 imamer

Kærlighed til *Ehli-beyt* har en vigtig plads hos Alevi/Bektashier og kommer tit frem i forsamlinger og digte.

Begrebet *Ehli-beyt* betyder noget i retning af husstand/husets beboer, og af Mohammed selv brugt til at henvise til bror-og svigersøn Hz. *Ali*,¹⁰¹ datteren Hz. *Fatma*, barnebarn Hz. *Hasan* og Hz. *Hüseyin*. Igennem tiderne har begrebet fået en bred betydning, som udover familien også er udviklet til at omfatte hele *Mohammed-Alis's* slægt.

I Koranen er der et afsnit om Mohammed og hans familie, Sura nr. 23: "Mit kære sendebud Mohammed, ønsker ikke anden betaling, end kærlighed til sin Ehli-beyt (familie)."

Ehl-i Beyt, er vigtig fordi de er profetens nærmeste familie og viderefører deres slægt. profeten har mange *hadiser* beretninger om *Ehli-beyt* og deres overlegenheder mv.

Ehl-i Beyt dvs. Mohammeds slægt som videreføres fra Hz. *Hasan* kaldes *serif*¹⁰², og fra Hz. *Hüseyin* kaldes *seyyid*¹⁰³.

Kærlighed til de 12 imamer (12 imam sevgisi)

¹⁰⁰ *Ehli-Beyt* = Fællesbetegnelse for Muhammed og Ali's slægt (de 5 Muhammed, Ali, Fatma, Hasan, Hüseyin)

¹⁰¹ Hz. (*Hazireti*) = højhed, hellig, mv. Hz. *Ali*

¹⁰² *serif* = Fællesbetegnelse for *Imam Hüseyin's* slægt

¹⁰³ *seyyid* = Fællesbetegnelse for *Imam Hasan's* slægt

Imam betyder leder en som folket følger, i bred forstand er en præst som menigheden forsamlingen følger i religiøse spørgsmål. Traditionelt tror Alevi/Bektashier, at der findes *hadise* beretninger om, at Mohammed på vej hjem fra sin sidste *veda hacci* afskedsvalfart fra Mekka, ved et sted der hedder *Gadir Hum*, har talt til en forsamling på omkring 120 tusind mennesker, og der udpegede *Hz. Ali* som sin efterfølger 1. kalif og 1. imam og fik forsamlingens samtykke her til. Og at efterfølgende vil der komme 12 imamer, *Mehdi*¹⁰⁴ (den forsvundne imam) som den sidste.

De 12 imamer som kommer af *Hz. Ali, Fatma* og *Hüseyin's* dermed Mohammeds slægt kaldes som *seyit* arvefører, leder. I Alevi troen betragter man de 12 imamer, som symbolske og hellige personligheder. Deres opgaver er at være retledende, eksemplariske for mennesker og symbol for god etik, skik og brug. At være tilknyttet de 12 imamer er bearbejdet meget i Alevi litteratur og omkring 1500 tallet og frem til i dag har været en uændret skik i Alevi-Bektashisme.

Alle de 12 imamer, af sociale politiske eller religiøse grunde blev dræbt af magthavende autoriteter eller grupper. Digte sang mv. hvor de 12 imamer navne indgår kaldes *düvazde imam* eller *duazimam*¹⁰⁵ blandt befolkningen. Når der i *Cem* synges *düvazimam* hvor de 12 imamers eller de berømte poeters navne nævnes, viser man respekt ved at føre hånden til hjertet, læberne, og derefter ned til bæltet, som betyder: at man fuldhjertet går ind for, binder sig til pågældende persons udsagn. Kaldes også *el, dil, bel*, hånd, tunge og lænd.

De 12 imamer navne og rækkefølge er:

- 1- *İmam Ali* (599-681)
- 2- *İmam Hasan* (624-670)
- 3- *İmam Hüseyin* (624-680)
- 4- *İmam Zeynel Abidin* (658-713)
- 5- *İmam Mohammed Bakır* (676-733)
- 6- *İmam Cafer-i Sadık* (699-766)
- 7- *İmam Musa Kazım* (745-799)
- 8- *İmam Ali Rıza* (765-818)
- 9- *İmam Mohammed Taki* (811-835)
- 10- *İmam Ali Naki* (829-868)
- 11- *İmam Hasan Askeri* (846-874)
- 12- *İmam Mohammed Mehdi* (869- ~)

¹⁰⁴ *Mehdi* = *Imam Muhammed Mehdi*. Den 12. og forsvundne imam, som en dag vil komme og befri verden.

¹⁰⁵ *düvaz-imam* = sang, digt, salme i Alevisme hvor bla. 12 imamers navne mv. indgår

Pir Hünkar Hacı Bektaş Veli

15. *Hacı Bektaş Veli* og hans filosofi

Hacı Bektaş Veli's fødselsdato kendes ikke præcis, men man ved han døde i 1271 i *Sulucakarahöyük*, som i dag kaldes med hans navn *Hacibektash* i Tyrkiet.

Kilderne fortæller at *Hacı Bektaş Veli* (HBV) var en dervish af *Lokman-i Perende* som var medlem af *Yesevi tarikat* (vej) sufi trosretningen, som er grundlagt af *Ahmet Yesevi* og som var udbredt i Turkmenistan området i Centralasien. HBV-filosofi må også vurderes i disse rammer. Yesevisme er en trosretning, hvor folkelig kultur er i højsædet. I denne tros opbygning er mænd og kvinder musik og *semah*-dans i samspil. Denne trosretnings efterklang, af hellige vismænd som HBV, *Sarı Saltuk*, *Karaca Ahmet* mv. er taget med til Anatolien (Tyrkiet) og er blandet med andre trosforestillinger.

HBV's filosofi er en humanistisk tankegang, der indeholder universelle elementer, som baserer på folkelig kultur og tro. Det er denne humanisme, der har været med til at sammensmelte på det tidspunkt eksisterende sufi trosretninger som *Ahilik*, *Kalenderilik*, *Haydarilik* og mange andre i Alevi-Bektashisme.

HBV filosofi bygger på folkelige kultur og sprog. Selvom de uddannedes og statens officielle

sprog dengang var Arabisk eller persisk, henvendte HBV og hans tilhængere sig til folket på deres eget modersmål, (tyrkisk, kurdisk mv.) og valgte at skrive deres digte/litteratur på disse sprog. Hans følsomhed med at bruge modersmålet ses også tydeligt hos hans discipel som fx Yunus Emre og andre folkepoeters digte. En af de store Alevi poeter *Asik Mahzuni Sherif*,¹⁰⁶ kritiserer Islams brug af arabisk og spørger: "Forstår Gud ikke tyrkisk? Giver engelsk, fransk slet ikke nogen mening til jer?" *Cem* og andre ceremonier i Alevisme er altid blev afholdt på forsamlings modersmål.

I HBV's filosofi er ærlighed det grundliggende princip. De, der ikke overholdt dette princip, blev udsat for sanktioner og holdt udenfor samfundet. På denne måde blev fred og social retfærdighed beskyttet i HBV's filosofi.

Det væsentligste i HBV's filosofi er nok, at den baserer sig på kærlighed til mennesket. Således, at vise kærlighed til alle mennesker, behandle dem lige og retfærdigt uden at gøre forskel pga. sprog, religion, hudfarve - er det grundlæggende.

Om dette har HBV et populært udtryk: Uanset hvad deres sprog, religion, og race, så er det gode altid godt. HBV's filosofi bygger på ligestilling mellem mænd og kvinder. Man viser stor respekt for kvinder. Til ritualer og andre ceremonier (*cem*, *semah* osv.) deltager mænd og kvinder sammen. Kvinden holdes ikke udenfor det sociale liv - er med i den. Hvis der ikke er et gyldig grund, (utroskab, at brødføde sig ved tyveri, brug af vold) er det ikke velset at blive skilt. Kvinden har samme andel i arv som manden.

¹⁰⁶ *Asik Mahzuni Sherif* = 1938-2002 En af de store Alevi folkesanger, vor tids *Pir Sultan*, begravet i *Hacibektas* by i Tyrkiet.

I HBV's filosofi er der elementer fra sufisme. I sufisme er menneskets mål, at vide og opnå Guddommelige hemmeligheder og forene sig med Gud. Vejen til at nå dette mål er kærlighed. Asik¹⁰⁷ den elskende, vil se Guds herlighed og skønhed, i alt den ser på. Mennesket er en flig af denne skønhed. Gud igennem skabelsen, har givet sit lys, *cemal*¹⁰⁸ syn til mennesket. HBV's filosofi bygger på videnskab/visdom, kærlighed og respekt. Alevi-Bektashismes grundliggende etiske regler, er samlet under hans lære om de 4 porte og 40 poster. Navnet Bektas betyder fem sten, som stammer fra fortællingen om HVB og *Beştaş* de 5 sten som kort er: Engang som hyrde passer HBV en flok får som bliver angrebet af ulve, hvor han mister nogle får. Ejermanen tro ikke på HBV, sagsøger og beskylder ham for at have solgt fårene. Dommeren spørger HBV, om han har nogen vidner, der kan modbevise anklagen mod ham. Da HBV siger; luft og sol oppe, jord, vand al liv (dyr, planter mv.) nede, er mit vidne. Da begynder alting at bevæge sig. Dommeren., bliver bange. HBV siger i behøves ikke komme alle sammen, det er nok med 5 sten, som kommer rullende hen, som repræsentant for det 5 elementer, luft, ild/lys, vand, jord og liv. De fem sten som ligger i byen *Hacibektas*, er nu et af de vigtigste velfartsteder for Alevier/Bektashier. For Alevierne er Hacı Bektash *serçesme*¹⁰⁹ hovedkilde, det er ham og hans efterkommere, der har sammenkogt mange forskellige trosretninger og kulturer, (på en måde totalt reformeret islam) og grundlagt Alevi/Bektashi trosretningen i Anatolien. HBV har bl.a. ophævet slægtskabet i religionen. Gå efter min vejgænger ikke efter min slægt. Hold jeres bøn med jeres hjerte, ikke med knæ. Han gav kvinderne lige rettigheder, mht. at deltage og lede *Cem*, fx *Kadincik Ana*.¹¹⁰ Og sagde bl.a. uddan jeres kvinder. I et af hans digte siger HBV:

*Erkek, dişi sorulmaz, muhabbetin dilinde.
Hak'ın yarattığı, her şey yerli yerinde.
Bizim nazarımızda, kadın erkek farkı yok.
Noksanlık, eksiklik senin görüşlerinde*

Man efterspørger ikke han/hun køn i *muhabbets* sprog.
Al Guds skabning er på sin plads
I vores øje er der ikke forskel på mænd og kvinder
Mangelfuldt er dine holdninger (tanker),

HBV har ophævet alle Islam's seriat love. Indført videnskab, fornuft kærlighed og respekt i troen. Alle veje, der går udenom videnskab, ender i mørke, Mennesket er den største bog, man bør læse. Han har indført modersmål (i stedet for arabisk) og *Cem* - ritualer som en social juridisk, trosmæssig institution i troen.

16. Gudsyndelse og *Cem* ritualer i Alevisme

Ordet *Cem* (persisk, arabisk) oversat betyder forsamling eller enhed på tyrkisk. *Cem* i alevisme har i flere århundreder tjent lige netop dette formål. *Cem* har i den forstand været den sociale solidaritetsinstitution, der holdt Alevierne sammen i flere århundreder.

Hos Alevierne kaldes *Cem Hak-Mohammed-Ali Divani* Gud-Mohammed-Ali præsidium. Aleviernes bøn, Gudsyndelse bygger på denne *Cem* ceremoni.

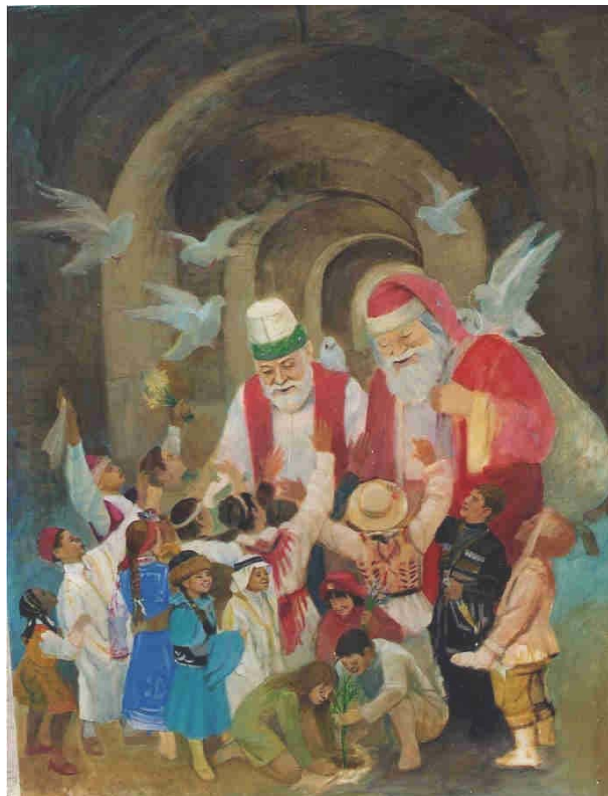
¹⁰⁷ *Asik* = den elskende, digter, sanger, dervish

¹⁰⁸ *cemal* = ansigt, syn, skønhed, et udbredt navn hos Alevier.

¹⁰⁹ *serçesme* = hovedkilde, af alevierne betragtes *Hacı Bektas Veli* som hovedkilde trosretningens grundlægger.

¹¹⁰ *Kadincik Ana* = Kaldes også *Pir Ana*, *Fatma Ana*, *Bacıyan-ı Rum*, leder af Alevi søster/kvindebevægelse i Anatolien. Kvinden som *Hacı Bektas* ved sin ankomst til *Hacibektash* by (da værende *Sulucakarahöyük*) opholdt sig ved og senere har videregivet sin visdom mv. Meget vigtig personlighed i Alevi Bektashi tro.

Udover at være den vigtigste religiøse ceremoni, tjener *Cem* også andre formål i Alevisme. *Cem* ceremoni i nogle egne i Tyrkiet kaldes også *halka namazı* (ring-bøn), som ikke har noget med *namaz* bøn i islam. I *cem* sidder folk i en ring ansigt til ansigt, hilser bøjer sig til hinanden og ikke til *Mekka*.

Der er forskellige slags *Cem* og kan også have forskellige navne blandt Alevi-Bektashi samfund, som fx *Ayn-ül Cem*, *Ayin-i Cem*, *Cem âyini*, *Abdal Musa Kurbanı*, *Birlik Cemi*, *Dardan İndirme Erkanı*, *Koldan Kopan Erkanı*, *Ali Cemi*, *Görgü Cemi*, *İçeri Kurbanı*, *İkrar Cemi*.

Tidligere i land distrikter blev *cem* afholdt i vintermånederne natten mellem torsdag og fredag. Men i dag i bysamfund og i Europa afholdes *cem* i weekends eller på fridage.

Cem s indehold er ikke kun religiøst, den er mere omfattende.

Generelt har *cem* i landområderne haft også en uddannelses og juridisk/domstolsfunktion. Den traditionelle opfattelse henviser alle Alevismens institutioner, herunder *cem* ceremonien, afstamning til de 40's forsamling i Mohammed og Ali's tid. (se afsnit 12) De mange Alevi folkesangere har mange digte/fortællinger om *Cem* ceremoniens afstamning.

Trods den traditionelle opfattelse har forskellige historiske og sociologiske undersøgelser vist, at *Cem* institutionens afstamning også skal søges i mange andre forhold og kulturer.

*Saz*¹¹¹ traditionen som er meget udbredt i Anatolien i dag, og ceremonier hvor kvinder og mænd deltager på lige fod, og de religiøse danse man danser som kaldes *semah*. *Cem* institutionen er traditioner kendt fra før islam, som er æltet og videreført med værdier fra efter islam. I *Cem* tændes der stearinlyset som symboliserer gud og visdom, man kalder det at vække lyset "*cerahi uyandirmak*" og hvile lyset "*cerahi dinlendirmek*" ved afslutningen af *cem*. For alevierne kan Gudslys ikke tændes eller slukkes, den lyser i al evighed, derfor bruger man begreberne vække og hvile.

Man ved at pga. statsmagten og at religiøse autoriteter ikke har anerkendt og dermed forbudt Alevi-Bektahsisme, har Alevierne i perioder været en indadvendt, lukket trosretning, hvor magthavernes officielle religiøse autoriteter udbredte usande, nedværdigende og uetiske rygter om Alevierne og deres *cem* ritualer.

Pga. ikke-aleviers (muslimers) modvilje i at acceptere alevisme som selvstændig tro og det officielle forbud mod Alevisme har været årsag til en begrænsning af aleviers muligheder for at overvære *cem*, og dermed årsag til mange fordomme over for Alevierne og deres *cem*-ritual.

¹¹¹ *Saz* = tyrkisk strenge instrument, guitar, kaldes også *bağlama*, *telli kuran* "strenge-koran"

I dag er *cem* institutionens religiøse og sociale funktion i højsædet. Alevismens Gudedyrkelse og bøn fuldbyrdes i *cem*.

Cem er et helligt ritual. Den måde, *cem* fungerer på, er symbolsk taget fra de 40's forsamling, *40lar cemi* som Ali har ledet og Mohammed har deltaget i. *Cem* er systematisk opbygget, er Aleviernes vigtigste ritual og indeholder alle de grundlæggende elementer i Alevisme.

Al bøn, prædikener mv. i *cem* foregår på deltagernes modersmål, fx tyrkisk, kurdisk zaza, mv. Men da troen er mest udbredt i Anatolien hvor tyrkisk er nationalt sprog, og fleste *dede* og store Alevi digtere som *Şah Hatayi*, *Pir Sultan Abdal*, *Kul Himmet*, synges fra er af tyrkisk afstamning, er tyrkisk dominerende.

En anden side af *Cem* institutionen er den sociale og undervisningsmæssige funktion. Udover at skabe social solidaritet, indeholder *cem* også historiske fortællinger, oplysninger om menneskelivets aktualiteter, ny viden og begivenheder og fortolkninger af disse.

For Alevierne som pga. samfundsopbygning (land- og nomadebefolkningen) ikke havde adgang til uddannelsesinstitutioner har *cem* og *dede* haft en undervisende rolle.

Denne del i *cem* kaldes *muhabbet* samtale, dialog hvor *dede* fortæller om forskellige emner og deltagerne bidrager med spørgsmål mv.

Centrum af rundkredsen i *Cem* kaldes *meydan*, pladsen, *hak meydanı* eller *Mohammed-Alis's plads*, man bruger også udtrykket *stedet* man møder, før man er død, i sin helhed betragtes som et helligt sted i *cem*.

Tidligere, hvis der ikke var fast *dede* i landsbyen/menigheden, drog *dederne* ud for at besøge deres *talip*¹¹² menighedsmedlemmer, hvor der samtidig blev holdt *cem*, hos en af det 12 tjeneres eller en udpeget *dedes* hus, eller ved et helligbygning, gravsted, som også kaldes *ocak* / ildsted eller ud i naturen.

Dede blev normalt indkvarteret i det hus, hvor *cem* skulle foregå. Udover *Cem* huset skulle have en passende størrelse mv. blev værtfamilien nøje overvejet og valgt. Man så efter, at denne familie og dens medlemmer ikke var *düskün* (fredløse) uvenner med nogen eller havde et uløst forhold, udstående med naboer, beboere i menigheden. At pågældende var elsket af alle, at deres *lokma*¹¹³ brød, taffel kunne spises af alle. Ellers kunne *dede* ikke opholde sig i det hus, og der kunne ikke afholdes *cem* der.

¹¹² *talip* = ansøger, menigheds medlem, sognebørn, disciple, elev

¹¹³ *lokma* = mad, brød, taffel

Fordi formålet med *cem* er, at *forsamlingen genoplever og er bevidst, om det ideal menneskelige egenskaber, som kan kort opsummeres til at værne om sine hænder, tunge, lænder, brød, arbejde og ægtefælde. Fra dede kommer til området, under og indtil næste cem, vil disse principper være en målestok i hvert skridt.*

I Europa afholdes *cem* i i Alevi foreningers lokaler, i *cemhuse* hvis der sådan et i byen, ellers i lejede lokaler.

Formel set består *cem* i at gennemføre 12 *hizmet*¹¹⁴ de 12 tjenester. I *cem* er der 12 tjenester og hver af dem har sin ansvarlige tjener. Hver tjener udfører sin opgave under *cem*, i den rækkefølge den kommer.

Det er for enhver alevi almindelig pligt at deltage i den årlige *cem* som kaldes *Görgü cemi*,¹¹⁵ hvor man viser sig, bliver set, gøre årsregnskab, er selvkritisk og om nødvendig står til regnskab, og derigennem fornyer sin trosbekendelse. Med dette formål besøger *dedeerne* hvert år deres områder og talip sognebørn og eller de selv inviterer deres *Pir/dede*. Den årlige *cem* afholdes generelt i vintermånederne, hvor der ikke er ret meget arbejde.

Når *Pir* er kommet eller indbudt til et sted hvor der skal afholdes *cem*, står en af de 12 tjenere som kaldes *peyik*¹¹⁶ for indkaldelse til *cem*, går rundt eller sender breve ud til *cemiyet/cemat*¹¹⁷ menighedsmedlemmer/familier. De andre 11 tjenere forbereder *cem* og *cemhuset*. Før i tiden blev *cem* afholdt torsdag aften. I dag afholdes *cem* kun i weekends eller på fridage. De 12 tjenester har mange trosmæssige, sociale, praktiske og symbolske betydninger i og udenfor *cem*.

1- Dede/Pir, præst fungerer som en dirigent/formand, leder/styrer *cem*. **2- Rehber**, vejviser, forbereder og hjælper deltagerne. Fungerer som stedfortræder for *Pir*. **3- Gözcü**, vært/opsynsmand byder velkommen, sørger for ro og orden, praktisk hjælper, viser folk vej mv. **4- Çerağcı** lystænder, tænder lys under *cem*, sørger for der lys i lokalerne, og står for

undervisning. **5-Zakir** spillemand, spiller *saz* tyrkisk strengeinstrument synger *devis* viser mv. **6-Süpürgeci**, fejemand står for praktisk og åndelig rengøring, symbolsk fejer pladen efter hver tjeneste. **7-Sakka/saki**, vanduddeler, deler vand ud. Nogle steder eller andre forsamlings, uddeler saftevand eller alkoholholdige drikke til forsamlingen. **8-Sofracı**, kok står for tilberedning af mad bispisning, evt. *kurban* offerslagtning. **9- Pervane/semahcı**, *semah*-danser står for *semah*-danse. **10-Peyik** budbringer indkalder folk til *cem*, er budbringer under og udenfor *cem*. **11- İznikçi**, vicevært/pedel står for rengøring, klargøring, inventar vedligeholdelse af *cemhuset* mv. **12 -Kapıcı/bekçi**, dørvagt holder vagt ved døren eller udenfor, så forsamlingen ikke bliver forstyrret. Det er stadigt ulovligt at holde *cem* i Tyrkiet. Det 12 tjener og deres opgaver er kort fortalt som ovenstående.

¹¹⁴ 12 *hizmet* = 12 tjeneste, tjenere i Cem, 12 personer som styre cem, har praktiske åndelige opgaver.

¹¹⁵ *Görgü cemi* = årlige cem-forsamling hvor medlemmerne bliver set, gøre etisk årsregnskab

¹¹⁶ *peyik* = bud, budbringer en af de 12 tjenere i Cem

¹¹⁷ *cemiyet/cemat* = menighed, menighedsmedlemmer, sogn, forening, dem der deltager i *cem*.

Peyik (budbringeren) indbyder alle *talip* sognebørn til *cem* ceremoni, under overværelse ledelse af *Mürsid/Pir* og *Rehber* vejlederen. Alle de *can* liv/sognebørn som modtager indbydelsen, snakker med deres *musahip* vejbrødre, familie mv., tager bad og rent tøj på og sammen med deres familie møder op til *cem*, på det sted og klokkeslæt der er opgivet. *Cem* ceremonien forestås, systematisk af de 12 tjenere under ledelse af *Pir*, som fungerer som en slags dirigent. *Pir* og de 12 tjenere sidder på deres *post*, pudrer i en bred rundkreds, hvor der er en plads i midten, hvor de kan ses og høres af alle, alle andre sidder rundt omkring dem. Den plads *Pir* sidder på kaldes *Pir* eller *ocak postu* henføres til Hacı Bektash og Ali. osv. *Reber* vejlederen evt. *Pir*'s kone/mand sidder til højre, *zakir* spillemanden sidder venstre for *Pir* osv. Nogle gange varetager *PIR* også *zakir* spillemandtjenesten. Den tomme plads, der bliver i midten, kaldes *Hak meydanı* eller *Hak-*

Mohammed-Ali maydanı sandheds, retfærdighedens, Guds plads mv., hvor alle 12 tjenester, *semah* mv. foregår, og hvor man står i *dar* i trang, tjeneste, modtager bøn fra *Pir* mv. Det er også her man står til *ikrar* afgive trosbekendelse, vælger *Musahip* vejbrødre, står til *görgü* viser sig, bliver set mv.. Denne plads *meydan* er helligt for Alevierne og kaldes *cem*, *hak*, eller *Muhamed Ali meydanı*.

De der er *düskün* fredløse, og ikke ønsker opløftning, har ikke adgang til *cem* ceremonien. I *cem* sidder medlemmerne overfor hinanden, ansigt til ansigt *cemal cemale* i en ring hvor de kan se og høre hinanden og *Pir* under højtideligheden.

Man sidder på madrasser pudrer *post*¹¹⁸ i cirkler efter et bestemt system. De der pga. fysiske psykiske eller af andre årsager ikke kan sidde på gulvet må gerne sidde på stol eller bænk. I Europa er man også begyndt at afholde *cem* på stole eller bænke (ligesom i en kirke) og der er reforminitiativer i gang ift., indretning, praktisk afholdelse af *cem*. Som nævnt udføres 12 *hizmet*, de 12 tjenester i den rækkefølge. Hver gang en *talip/musahip* medlem eller vejbroder, skal ses *görgü* spørger *Pir* forsamlingens om deres velvilje, tilgivelse, tilfredshed med pågældende personer, som kaldes *rizalik*. I *cem* er der også fællesspisning, som kaldes *lokma* medbragt mad, som blandes og fordeles, og en eller flere medlemmer er gået sammen om at slagte et dyr *kurban* takoffer som tilberedes og spises sammen. Der danses *semah*, synges *deyis* digte/viser oplæses *gülbaşang/dua* bøn. *Cem* ledes og styres veltilrettelagt under ledelse af *Pir/dede* præst i samarbejde med de 12 tjenere. Hver tjener kender præcis deres opgave, og i gamle dage bestemtes familier, der stod for bestemte tjenester. I dag vælges tjenerne samtidig med man beslutter at afholde *cem*.

På denne måde forestår *Pir Cem*-ritualen, og især ved den årlige *gürgü cemi*, supervisere *Pir*, på en måde medlemmerne/forsamlingen og tjekker om folk har overholdt det, de har lovet, og det han har tilrådet dem, løser evt. tvister i forsamlingen.

¹¹⁸ *Post* = Post, embede, side plads, madras, pude, uld får pels som *Pir* og 12 tjenere i *cem* sidder på, (*kendi postuna oturmak*) side på egen pels = *Nesimi dari*, en side måde i *cem*, hvor man i kort stund sider på knæ. *Pir Nesimi*'s hud blev afskåret pga. han brugte udtrykket *en-el-hak* (jeg er Gud).

Semah i Cem-hus

I *cem* er der også musik og sang. En spillemand *zakir* eller *Pir* selv spiller *saz* og synger *deyis/düzaimam* viser, som fortæller troen/vejens regler, etik mv. især synges viser salmaer fra Aleviernes største og mest elskede *asik/ozan* folkesanger fx *Şah Hatayi*, *Pir Sultan Abdal* og *Kul Himmet* m.m Alevierne betragter *Saz* som et helligt instrument og kalder den *telli kuran* strengekoran.

Samfund hvor den mundtlige tradition har været dominerende,

(bjergområder mv) modtog folk normalt ikke viden om deres tro kultur mv. fra bøger eller skoler, men af folkesangere, vismænd *Pir* mv. i forsamlinger, samvær hvor der var *muhabbet* musik og tale.

På denne måde fungerer *cem* også som en alsidig fælles undervisningsinstitution. De medlemmer, der har været i den årlige *cem*, afgiver samtidig ed om, ikke at gentage de fejl, de har begået.

Når man først har været igennem *görgü* blevet set i *cem*, betragtes man som åndeligt rensset, og først her efter kan ens brød *lokma/kurban* blive spist af *cem* deltagerne.

Cem gennemføres normal efter følgende rækkefølge:

De 12 tjenesters ansvarlige forbereder *cem*, klargør de ting, de skal bruge.

Peyik indkalder folk til *cem*, som i grupper kommer frem på *cem*- pladsen med deres medbragte mad. Står i *dar* og får en deres ankomst bøn, af *rehber*.

Pir/dede, kommer ind, efter en kort Ceremonielt accept fra forsamlingen, tager sin plads.

Pir holder en lærerig tale.

Zâkir spiller og synger et par sange *deyis*.

Pladsen fejes ceremonielt af *süpürgeci*¹¹⁹ fejemand, handlingen kaldes *car-çalma*.

Rehber lægger et *post/seccade* bedetæppe midt på pladsen (lægger hånd på og hilser 4 hjørne og midten 4 porte/5 elementer luft, ild, vand jord og liv).

Uvenskaber mv. løses, folk bliver set, tilgiver, velsigner, hilser hinanden, og får en fællesbøn.

De 12 poster tjenere, kaldes frem til pladsen og får forsamlingens accept, og får en samlet bøn af *Pir*.

Çerağci vækker (tænder) stearinlysene *delil*.

Tezekâr(iznikci) En mand og kvinde drypper vand over hinanden og 12 andres fingre og tørrer af med et håndklæde, kaldet *tarikât abdesti* symbolsk renselse, og får deres bøn

Sofraci (kok) sammen med dem, der står for eller deles om at give en taffel, *lokma* og/eller offerslagting *kurban* kommer på pladsen med et stykke mad og får deres bøn.

Pir holder en tale, informerer forsamlingen evt. besvarer spørgsmål mv. om fx vejprincipperne.

Om nødvendigt gives der en pause.

¹¹⁹ *Süpürgeci* = (*car*) fejemand, handling en af de 12 tjenester i Cem, kaldes *car-çalma*, at feje, gøre ren, praktisk og åndelige renselse.

Cem kredsen lukkes, *cem mühürler* ”cem stemples” dvs. ingen kommer ind eller ud af dørene. Folk hilser på dem, der sidder på venstre og højre side af en, ved at føre hovedet skulder til skulder. Derefter for at hilse på alle andre tilstedeværende, står man på knæ, sætter hænderne ned på *meydan* gulvet/pladsen, bøjer ned over egne hænder. Dette kaldes *secde*¹²⁰ *Zakir*, spiller og synger 3 salmer *Düvazimam* og folk går ned i *secde*.

Der spilles og syges 3 fællessange *tevhid* folk går ned i *secde*.

Der spilles og synges *Miraclama* som fortæller om Mohammeds himmelfart og deltagelse i *kirkklar cemi*, de 40' s *cem* forsamling, her følger man teksten, når der i sangen fortælles om at de kom op og dansede, kommer danserne eller de, der ønsker, mænd og kvinder op og danser *semah*. Efterfølgende kan man danse ønske *semah*.

Sakka deler vand evt. andre drikke.

Der spilles og synges *Mersiyeler* viser om *Kerbela* og imam *Hüseyin*.

Fællesspisning af *Lokma* evt. *Kurban* bordbøn, *sofra duasi*.

Herefter afsluttes *Cem*, hvor tæppet samles op, pladsen fejers, lyset dvaler, de 12 tjenere får deres tjenestebøn, afslutningsvis læser *Pir* en *oturan duran duvasi* sidde og/eller gå bøn, hvor det herefter er frit, om man vil gå, eller sidde og hygge sammen.

Kvinde og mand i Cem (hånd vaskning)

Pga. nye socialøkonomiske strukturer har *Cem* ceremonien i dag en snæver funktion ift. før, hvor især trosmæssige og etiske normer er mere fremme. Især det juridiske, hvor folkedomstolen *halk mahkemesi* funktionen, som tidligere var en del af *cem*, i dag er overladt til det offentlige retssystem og har kun en forligs- og mæglerrolle. I dag afholdes *cem* i byerne i lejede lokaler, *cem* huse eller i egnede privathjem.

Hos Alevi/Bektashier løses asocial adfærd i menigheden, efter Alevimens etiske normer i *cem*-forsamlingen,

hvor forsamlingen inddrages i beslutningen. Hvis en klager over en persons adfærd og *cem* forsamlingen giver pågældende ret, skal modparten tilfredsstille pågældende. Ingen må være/forblive uvenner eller i konflikt med hinanden. Hvis en persons rettigheder er overtrådt, eller man selv har overtrådt andres, skal modparten tilfredsstilles. Hvis en skylder et beløb væk, skal den være betalt, eller laves som en afdragsordning. Parterne skal være forsonet/have sluttet fred, før de kan ses og accepteres i *cem görgü*, ellers vil de ikke være velsete i menigheden.

Dem der er *düskün* (henfaldt, fredløs, skyldige) har ikke adgang til *cem*. Utroskab, forsørge sig selv og familien med tyveri, og bruge vold, er en lovlig skilsmissegrund for begge parter. At forsørge sig selv og sine ved svig, tyveri, falskvidne mod andre, ikke styre sine egoistiske lyster, vold/voldtægt, bruge tvang, vold, skader og dræbe andre mennesker, fornærme naboer, underbetale medarbejdere, udnytte fattigfolk mv., er forhold som ikke giver adgang til *Cem*. Medmindre man inden eller under *cem*, tilfredsstiller modparten, godtager forsamlingens evt. symbolske dom/straf, fordi man har været dårlig eksempel for andre i samfundet. Den værste straf for en Alevi er at ikke kunne få lov at deltage i *cem*. Folk som har gjort sig skyldig i

¹²⁰ *secde* = knæsætning eller hovedbøjning, hilse på hinanden (Gud), I alevisme tro man at Gud har skabt adam, mennesket af jord givet sin ånd og beordret englene til at bøje, knæsætter, bøjer hovedet for mennesket, derfor ligesom englene knæsætter alevierne for hinanden i en rundkreds i *Cem*. Man kalder dette ”*secde Ademe*” man knæsætter kun for mennesket, dermed Gud).

ovenstående, er det kun muligt at deltage i *cem*, såfremt de benådes af forsamlingen i *cem*. Den højeste straf i Alevisme er, blive udstødt af menigheden i livstid, *ömür boyu düskünlük* gives til en der har, bevidst og ubegrundet (undtagelse af selvforsvar) slået et andet menneske ihjel. Dette skyldes, fordi man betragter mennesket som Guddommeligt. Igennem tiden har *düskünlük* institutionen mistet sin effekt men har stadigvæk symbolsk effekt ift., etik og social selvkontrol.

17. *Musahiplik* Vej broderskab og *cem*

Det at to ægtepar (eller i nogle egne to unge teenager) foran *Pir* og forsamlingen i *cem*, erklærer sig som venner, kaldes *Musahip* eller *yol kardeşi* vej-brødre og er en af Alevismens grundlæggende institutioner. Vej broderskab ceremonien kan variere lidt egen til egen i Anatolien. Ordet *Musahip* stammer fra arabisk og betyder i retning af dem der deler, har dialog hyggeligt samvær med hinanden mv. *Musahiplik* er et slags familieskab man etablerer udenfor blodbåndet. I Alevisme betragtes *Musahiplik* højere end almindelige søskende forhold. I synonym med *Musahiplik* bruges også betegnelserne, *ahiret kardeşliği* evighedsbrødre *yol kardeşliği*, vej-brødre *ikrar verme* trosbekendelsesbrødre *kardeşlik tutma* at vælge sin broder.

Før i tiden var det et krav at enhver Alevi skulle have sit vej-brødre ellers kunne man ikke deltage i fx den årlige *cem*. I sammenhæng med sociale, økonomisk udvikling mv. er denne institution er også svækket, men har stadig symbolsk effekt ift., social solidaritet mv.

Cem hvor der afgives *musahip* trosbekendelse er en af *PIR/dedernes* vigtigste ansvarsområde og har store samfundsmæssige betydning. Pga. *mushaiplik* er en af Alevismens grundlæggende institutioner, tager den store plads i *Buyruk* bøger Alevi litteratur mv.

Vej broderskab har en store socialt rolle. Vej-brødrene er igennem hele deres liv forpligtiget til at hjælpe (solidarisere) med hinanden.

Denne broderskab som etableres igennem troen, når oprindelses tidspunktet mv. tages i betragtning, er et meget tættere og stærkere bånd, end biologisk broderskab i familien. Broderskabet kan pålægge parterne tunge byrder, derfor er det ikke noget man bare beslutter, familierne skal kende hinanden meget godt og i lang tid. Der er ingen alders begrænsning ift. blive vej-brødre, end at man skal være over pubertet alder og være sindig (psykisk sund og stabil). Men det er almindeligt at man er gift for at være vej-brødre og fx hos *Tahtacı Alevier* er det et krav at man skal være gift, da det berører hele familien.

Hvor stammer denne vej broderskab fra? Videnskabelige og mundtlige traditioner har hver sit bud på dette. Videnskaben siger at den stammer fra gl. tyrkiske skikke traditioner, før islam og derudover har tilknytning til *Ahilik* traditionen (bunde og håndværkerlavet) i Anatolien. Da *Ahilik* igennem tiden er sammensmeltet med Alevi/Bektashisme må man betragte dette som mest sandsynligt. I Alevi tekster, bøger mv. kan man også tydeligt se sammenhængen mellem *Ahilik* og Alevisme.

Men efter den mundtlige og traditionelle opfattelse stammer *musahiplik* fra Mohammed og Alis vej broderskab, som også fremgår i Aleviernes hellige *buyruk* bøger.

Fætter kusine ægteskaber, som er muligt i islam, er ikke velset i Alevisme og er total forbudt i mellem *musahaip* familier, som også viser hvor vigtigt vej broderskab er i Alevismen.

I *buyruk* står det tydeligt at der ikke indgås ægteskab i mellem vej-brødres børn.

Musahiplik skal og/kan kun etableres i mellem lige parter. På den måde at hver person/familie skal have forskellige men lige store kompetencer, ressourcer, sådan de kan bidrage til hinandens svage sider mv.. Felt undersøgelser har vist, at vej broderskab, almindeligvis etableres mellem en fattig og rig familier, eller folk med forskellige faglig håndværksmæssig

baggrund, og dermed er med til at skabe social lighed og solidaritet i Alevi samfund. Man kan ikke etablere vej broderskab indenfor samme familie/nærmeste slægt.

Ligesom ved andre Alevi institutioner, har Alevi kunstnere mv. mage digte mv. der omhandler vej broderskabet. I dag er den privat/personlige vej broderskab, mere eller mindre erstattet af medlemskab af Alevi foreninger/institutioner som en form for samfundsmæssige broderskab. Dog er det til en hver tid muligt at etablere personlig/familiemæssige broderskab.

Vej broderskabs-*cem* afholdes således: 2 personer der ønsker at være *musahip* med hinanden, indhenter først deres ægtefælles/families samtykke, og henvender sig til *rehber* vejlederen i menigheden. *Rehber* vejleder pågældende personer og sender dem til menighedsmedlemmerne, for at hente deres samtykke/velsignelse.

Når alles samtykke er indhentet, indkaldes der til *musahip-cemi* broderskabs-*cem*, som normalt syres af to *Pir*. *Pir* og de 12 tjenesters tjenere og menighedsmedlemmer tager deres pladser. Der efter rejser *rehber* hilser *Pir* og forsamlingen og binder en rem om sit bælte. Forsamlingen knæsætter, bøjer ned på håndfladen med et kys. *Rehber* og dem der skal være vej-brødre (med deres hustruer) går frem til *meydan* pladsen, hilser *Pir* og hans hustru (*Ana*), siger for os alle sammen og bønfaller og tager deres pladser. *Pir* spørger forsamlingen, om der er nogen hindring eller nogen har indvendinger mod pågældende personers ønske om at være vej-brødre. Om nogen ønsker ord. Hvis ikke, fortsætter *Pir*;

Hu *canlar*, (alle liv, deltagerne i *cem*) i ved at xxx og xxx *can* liv vil gerne indgå vej broderskab med hinanden iht. *Mohammed-Ali's* vej. De ønsker at tjene hinanden og *Mohammed-Ali-Bektas Veli's* vej. Hvordan kender I disse *can* liv, mennesker. Bekræft eller afkræft for Guds skyld, kan disse mennesker holde deres agt og ord. Hvis alle i forsamlingen udtrykker deres godkendelse ved at sige *eyvallah*, fremføre *rehber* de 4 personer på pladsen, sammen bønfaller de for forsamlingen. *Rehber* binder en rød bånd, tørklæde rundt om deres hals og siger: Hør min børn, jeres ønske om at være evige vej-brødre er en vigtig beslutning og stort port/vej at går ind i. Denne vej broderskab har vi arvet fra Mohammed-Ali, i må vide, værdsætte og værne godt om den. I er nu bundet til hinanden med liv og sjæl, i må værne om hinanden/jeres familier og ikke omvende fra jeres ed. Fra nu af, er i villig til at dele, og ikke adskille jeres liv fra liv blod fra blod, hud fra hud, ejendom fra ejendom, og hvis i gør: Må

forbandelsen være over jer. Må Ali's *zülfi*¹²¹ (dobbelt spidset svær) være over jer. Må jeres ansigter være sort i forsamlingen. Gentages 3 x. og de accepter ved at sige *eyvallah* 3 x. Der efter læses en digt hvor de 12 imamers navne nævnes, og *Pir* giver sin bøn:

Jeres ed være evigt, jeres ansigt være lyst, jeres arbejde være vellykket, *Muhamed-Ali* være jeres hjælper, bevogter, og lade jer ikke omvende fra jeres løfter. Jeres lykke og samvær varer evigt. Med liv og sjæl være jeres tiltro til *Pir*, vejleder og vejen, og alle vejbrodere være stort. Jeres hoved være mægtig, mund sødt, holde jer væk fra løgn, had, utro og latter. I må være sund og raske og lykkelige, jeres ejendom må stige være nytte for folket og Gud.

De 3, de 5, de 7, de 40, alle de hellige, kærligheds fylde, trofaste, vågne, *Nesimi*, *Hatayi Sultan*, *Kızıl Deli*, *Pir Hünkâr Hacı Bektaş Veli*, lade jer holde fast på jeres ed. Hu.. til sandheden *dem* stund/pust/dram.. Hu... jo Ali er til troende..

Med disse ord erklæres de to (familier) som *musahip* vej-brødre. Til sidst advares vej-brødrene om at vogte deres hænder, tunge og lænder ellers kan de ikke være med eller leve i menigheden. Et resultat af disse regler er; at stjæle, være utro, voldelig, dovn, uret og utroværdig mv. betragtes som værste forbrydelse man kan begå i et alevi samfund. Hvis en begår nogle af disse fejl, vil pågældende blive advaret, hvis ikke, så vil pågældende blive holdt udenfor samfundet. Ellers udføres de 12 tjenester i et *Musahip-cem*, hvor der synges viser, danses *semah*, og de to parters brød/ offerdyr *lokma/kurban* vil blive bispist, sådan afholdes og afsluttes *Musahip-cem*.

18. *Abdal Musa Birlik Cemi* / *Abdal Musa enheds Cem* forsamling.

Abdal Musa er en af Aleviernes fremtrædende personligheder, og har sin *dergah* (skole/gravsted) ved *Elmalı* provinsen i Antalya, Tyrkiet. *Abdal Musa*, eller *birlik cemi* enheds-*cem* som det også kaldes er navnet på en Alevi rituel som i flere århundrede har været afholdt i Alevi landsbyer og som nu er frembragt til og afholdes i storbyer. Den afholdes en gang om året i vinter månederne. Nogle fremtrædende personer i menigheden (landsbyen) samles og bestemmer en dato for *Abdal Musa Cem* hvor flest mulig mennesker kan deltage og vælger de 12 tjenere som skal står for de praktiske mv. i *cem*. I Alevisme er tid og sted for bøn mv. ikke afgørende. Vigtigst er, at bøn mv. er inderlig. De 12 tjenere samler penge eller mad ind til *cem*, køber eller slagter evt. et offerdyr, forbereder og indkalder folk til *cem*. *Abdal Musa Cem* 'et er åben for alle også for folk udenfor menigheden og alle bidrag er frivillige. Der tilberedes normalt noget, der hedder *etli pilav* (bulgur med kødstykker i) i kæmpestore gryder. Når maden *lokma* er klar deles den ud til folk, sammen med anden mad *lokma* frugt mv. folk har medbragt, som blandes og deles ud i forsamlingen. Inden man begynder at spise spørger kokken højt 3 gange: I hånden har jeg ikke vægt, er alle tilfreds med deres ret/lod?. Hvis alle har fået mad og siger *eyvallah* giver *Pir/dede* en bordbøn:

Bismisah, Allah, Allah, lad det stige ikke mangle, lad det flyde ikke dejse, lad det give lys og glæde til dem der spiser, og helbredelse til de syge, Lad de troende blive frelst, de ondskabsfulde være elendige. De 3, de 5, de 7, 12 imamer, de 14 uskyldige rene, de 17 bæltebære, de 40, Anatoliens 80 tusinde_hellige, *Horhasans* 90 tusinde *PIR*, 100 tusind (*Gaip erenler*) skjulte hellige, *Hak-Mohammed-Ali*, vores *Pir Hünkâr Hacı Bektaş Veli*, *Abdal Musa Sultan*, må godtage vores takofre.. Beskytte, os fra ulykke og men, sorg og smerte. Give os hvad tungen ønsker, giv os hvad hjertet begær... Hu til sandheden...

¹²¹ *zülfi* = Hz. Alis dobbelt spidsede sværd, er symbol for retfærdighed, samtidig symbol for mennesket mv. se figur i afsnit 11 og 15

(Hvis nogen har spist af deres lod inden bordbøn kan det været dyrt affære. Man kan blive kaldt til *meydan*, på pladsen og dømt for at give et beløb til næste *cem* eller en taffel for hele forsamlingen. Flere gør det bevidst for at give et ekstra bidrag til næste *cem*.)

Fjendtligheder bliver forsonet, man drøfter samfundsmæssige problemer. Symbolsk udføres de 12 tjenester. I Alevi landsbyer troede man når man holdt *Abdal Musa Cem* vil der blive overflod, at ønsker vil blive opfyldt, og man vil undgå katastrofer mv.

Abdal Musa Cem i's anden navn; enheds-*cem* er indlysende og er med til at styrke enhed og sammenholdet i samfundet. Ligesom andre ceremonier har dette ritual også en social rolle i Alevi samfundet. Det er ikke kun, tilbedelse bøn, men samtidig en anledning til at løse store og små stridheder, forebygge problemer i samfundet. Dette spiller en vigtig rolle, for at bevare og videreføre et sundt indbyrdes forhold i samfundet. I dag lever flertallet af Alevierne i storbyer, hvor der afholdes *Abdal Musa Cem* i *cem*-huse, store lokaler eller udendørs hvor tusinder mennesker deltager. Derudover afholdes der hvert år *Abdal Musa* festival d. 6-7. juni i *Tekke*¹²² landsbyen ved *Elmali/Antalya*.

19. *Sultan Nevruz* (Ali's fødselsdag, nydag/nyårsdag)

Den 21 marts betegnes som *Sultan Nevruz* nydag/nyårsdag¹²³ og hvert år, i denne dag afholdes der festligheder og evt. *cem* som kaldes *Sultan Nevruz Cemi*. Denne dag har mange forskellige betydninger for Alevierne. En af det vigtigste er, dagen betragtes som *Hz. Ali's* fødselsdag og forårets start. Det er *Hz. Ali's* fødselsdag, (Ali som har givet navn til Alevisme) og dagene hvor naturen begynder at vogne op, foråret som giver menneskene mulighed for producere livets fornødenheder.

Pga. de to vigtige begivenheder har man valgt at holde den 21. marts *Sultan Nevruz* som en glæde og festdag. I forskellige egne afholdes der folkelige festligheder i denne dag. Og i Mange lande i mellemøsten og centralasien fejres 21. marts *Nevruz* som nytårs eller befrielsesdag hvor der tændes bål mv. Hos Alevierne i Anatolien samles folk i *cem*-huse/lokaler, eller ud i det frie og afholder *cem*. I slutningen af *cem*, deles varm mælk med honning, frugt saftvand mv., ellers spilles, danses og holdes fest.

¹²² *Tekke* = skole, tempel, gravsted, mindre 'dergah' (*Tekke köyü* – Landsbyen hvor *Abdal Musa's* gravsted er i byen *Antalya Elmali*)

¹²³ *Nevruz* = 21. marts 1. dag i gl. iransk SOL kalender, nydag, nytårsdag, *Hz. Ali's* fødselsdag, *Sultan Nevruz Cemi* *Nevroz Cem*-forsamling. *Newroz* afholdes nytårsdag i mange kultur mellemøsten og centralasien. og som befrielses dag/fest hos Kurderne.

20. Faste i Murarrem og Asure dag (*Muharrem Orucu ve Aşure günü*)

Muharrem er den muslimske kalenders første måned. Før Islam betragtede man også den 10. Muharrem som hellig og holdt faste. Men Alevierne faster i *Muharrem*¹²⁴ måned fra d. 1. til 10., på baggrund af begivenheden i *Kerbela*. 10 *Muharrem 61 Hicri* (d. 10. oktober 680). Hvor Mohammeds barnebarn Imam *Hüseyin* blev dræbt (martyr) ved *Kerbela* i Irak efter ordre fra *Emevi dynastiets*¹²⁵ daværende kalif *Yezit*.¹²⁶

Ved denne begivenhed, blev mange af *Hüseyin's* familie og tilhængere også grusomt dræbt af *Yezit's* hær. Dette er gået ind i historien som *Kerbela* begivenheden. (Se afsnit 13)

Alevierne i Anatolien har taget denne sørgelige begivenhed til sig og sammensmeltet det med de 12 imamer og holder 12 dages frivillig faste fra 1. til 12. muharrem. Det kaldes også matem, sørgefaste. Ved ikke direkte at drikke vand (nøjes med væskeholdige mad mv.) i løbet af fasten, ikke at slagte dyr, ikke holde bryllup, fest mv., sørger man over Imam *Hüseyin*.

I faste aftener læses bøger om *Kerbela* begivenheden, fx af *Fuzuli Saadete Ermişlerin Bahçesi* osv. Og synges Alevi digteres sange om *Kerbela* og Imam *Hüseyin*, og klage/sørgesange som kaldes *mersiye*¹²⁷. Den 12. og eller 13. dag, afholdes *Asure* dag. Hvor der tilberedes en ret der kaldes *Aşure* (sødt ret, dessert, lavet af mindst 12 forskellige ingredienser), og sammen med anden mad gives, deles ud til folk, til minde om og glæde over at Imam *Hüseyin's* søn *Zeynel Abidin*¹²⁸ har overlevet massakren i *Kerbela*, og Ali/12 imamers slægt blev videreført. Derudover henvises *Aşure* dag til det sidste skrabsammen i *Nuh tufani*¹²⁹ Noahs ark.

21. Dødsfald, begravelse

I Alevisme bruges begrebet *Hakka yürüdü* gik til Gud ifm. dødsfald. Efter dødsattest mv., er udstedt af myndighederne, vaskes liget på en bestemt måde, på et sygehus-kapel eller specielt indrettede lokaler i *cem-huse*, af *dede*/Ana eller en anden, der står for opgaven. Efter afvaskning, forbindes i hvidt stof kaldes *kefen*¹³⁰ om liget. Der afholdes en begravelses ceremoni ved gravstedet, hvor *PIR/dede* spørger de tilstedeværende om de tilgiver den afdøde mv. oplæser en vise og sammen med de tilstedeværende, afstås en begravelses bøn som foregår på stående fod. Samtidig med liget sænkes i graven mindes *Mohammed-Ali, Ehl-i*

¹²⁴ *Muharrem* = første måned i muslimsk kalender, "*Muharrem orucu*" 10-12 dages faste hos Alevier mht. *Kerbela* begivenheden. *Muharrem* et udbredt navn hos Alevier.

¹²⁵ *Emevi dynastiet* = Sunni muslimsk stat dannet under ledelse af *Muaviye* 661 - slut 749 under 2. *Mervân*.

¹²⁶ *Yezit* = 2. Kalif i *Emevi* dynastiet søn af *Muaviye*, Årsag til Imam *Hüseyns* martyr død i *Kerbela* (*Yezit*= bruges som skældsord (fascist, nazist)).

¹²⁷ *mersiye* = klage/sørgesange om *Kerbela* begivenheden og imam *Hüseyn* mv.

¹²⁸ *Zeynel Abidin* = 4. imam i 12 imam rækkefølgen, har som barn overlevet *Kerbela* massakren.

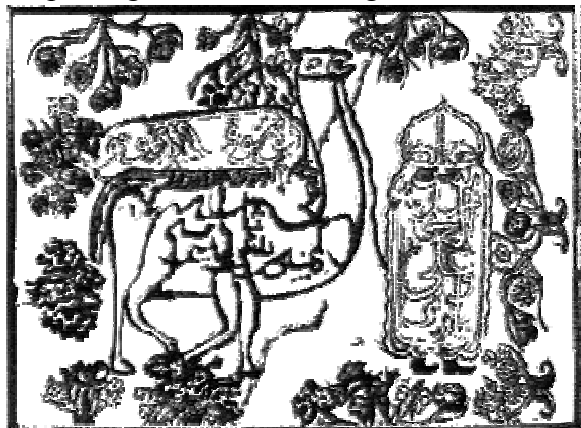
¹²⁹ *Nuh tufani* = Noahs ark, som i dag er videnskabelig bevist, at har virkelig fundet sted for ca. 7500 år siden i og omkring Sortehavet.

¹³⁰ *Kefen* = hvidt stof, som vikles omkring en afdød person inden den bisættes.

Beyt 12 imamer navne mv., og efterfølgende lægger de tilstedeværende et par skovle jord på graven. Til slut læser *dede* en bøn mere, inden folk forlader gravpladsen.

Den 3. og 40. dødsdag afholdes der afskedsmiddag og ceremoni, hvor der gives mad synges *düvazi-imam* selmer mv. *Cem* ceremoni som afholdes den 40. dag kaldes *Dar'dan İndirme*, eller, *kirkını yapma*, hvor den afdøde evt. gæld, tilgodehavende mv. betales der hentes forsamlingens, menighedens tilgivelse og den afdøde nedskrives fra menigheden.

Ved slutningen af *cem* læser *dede* en bøn for, at velsigne den afdøde. Der spises *lokma*, efter bespisning læser *dede* fx følgende bordbøn:

Bismisah, Allah Allah,: Med Shah Guds navn,, visdom af *celil-ullah*, frodighed af *Halil-ullah*, nåderig du *resul-ullah* (Guds repræsentant) Dette er gået, lad friske komme, Lad *HAK-Muhamed-Ali* give dens frodighed, velbekomme til dem der har spist, takket være til dem der har bespist. Gud må godtage offergivernes takofre og *lokma*. Tjenestegivernes tjenester må få genhør i *Imam Hüseyin's* hellige plads. Vores afgåede *can*, *xxx's* ånd være velsignet, lys være over sit liggested, paradiset være sin plads. Giv

tålmodighed den nærmeste og efterladte. *Hak* (Gud) og de hellige beskyt, bevogte os, ikke give smerte og sorg os i forsamlingen her i *cem* og alle gode liv. *Hak-eyvallah* (*Gud-amen*). Med denne bøn, afslutter *dede* begravelses- *cem* og tjenesten.

22. Hizir faste (*Hızır Orucu*)

Ligesom i andre kulturer er der også i Alevisme mange mystiske fortællinger om profeten *Hizir* som har en eventyrlig personlighed. Man tro på, at *profeten Hizir* kommer en til undsætning hvis/når man er i nød. Udtryk som *Yetiş Ya Bozatlı Hizir* kom og hjælp ya *Hizir*, bruges tit. Hos Alevi digteres sange tager *Hizir* en vigtig plads. I en af *Pir Sultans* digte omtales profeten *Hizir* således:

*Allah Allah desem kalksam yürüsem
Acep şu dağları aşamam m'ola
Boz atlı Hizir'i yoldaş eylesem
Varıp efendime düşemem m'ola*

Hvis nu Allah, Allah rejser op og gik
Kunne jeg mon ikke komme over disse bjerge
Hvis jeg havde *Hizir* på sin hvidehest som ven
Kunne jeg mon ikke nå frem til mine kære

Efter troen, har profeten *Hizir* som hjælper alle, engang været fattig, sulten og tre dage i træk (den 13-14-15. februar) måtte gå rundt, hus til hus og tigge. På den baggrund er det blevet en tradition at holde 3 dages faste den 13-14-15. februar og huske at hjælpe fattige og sultne mennesker. Der holdes 3 dages faste, men nogle alevi grupper i Anatolien holder faste i 7 dage.

23. Hidirellez fest (*Hidirellez bayramı*)

En anden traditionel festlighed hos Alevi Bektahiser er *Hidirellez bayramı* Hidirellez fest. Efter troen, hjælper profeterne *Hizir* og *Ilyas*, folk der er i nød. *Hizir* hjælper på landjorden, *Ilyas* hjælper på havet, men en gang om året den. 6. maj, mødes de under en rosen busk/træ. Dette møde kalder Alevierne *Hidirellez* og hvert år d. 6. maj holder fest, udflugt skovtur mv. ud i grønne.

24. Takofre og taffel traditionen (*Kurban ve lokma geleneği*)

Takoffer traditionen har religiøse og sociale betydninger, hvor man som efter et ønske opfyldelse mv. som regel slagter et dyr, deler ud eller spiser sammen med andre. Der er ikke en bestemt dato eller tid, hvornår det skal gøres. I dag er det ikke absolut nødvendigt at slagte et dyr, man kan købe slagtet kød, eller går sammen om at slagte en fælles, give penge eller andet måltid/taffel, stedet for. Det er ikke formen, men formålet der er det vigtigste.

I dag er det næsten kun ifm. den årlige *cem*, man går sammen om at slagte et dyr, til fællesspisning/frokost. Tidligere i landsbyerne, hvor der ikke var en slagterforretning, slagtede man offerdyr ifm., forskellige indadvendte og udadvendte begivenheder, anledninger.

A. Indadvendte takofre/taffel (*kurban lokma*) slagtes eller gives ifm:

1. *Görgü Kurbanı*: den årlige *Cem* - forsamling hvor en eller flere medlemmer går sammen og bliver set *görgülmek*.
2. *Aşure (Matem) Kurbanı*: Spises som *lokma* ved afslutningen af 12 dages faste, sorg over *Kerbela* begivenheden.
3. *Düşkün Kaldırma Kurbanı*: *cem* hvor en *düşkün* skyldig person benådes.

4. *Abdal Musa (Birlik) Kurbanı*: den årlige *Abdal Musa*, enheds-*Cem*.

5. *Dardan İndirme Kurbanı*: Fællesspisning *cem* som afholdes 40 dage efter afdød.

6. *Musahip Kurbanı*: *cem* hvor to prs. eller familier vælger at indgår *Musahiplik* vej broderskab.

B. Udadvendte takofre slagtes eller gives;

1. *Adak Kurbanı*: ifm. før eller efter et ønskes opfyldelse, gives især ved et helligt sted /helliggrav.

2. *Hızır Orucu Kurbanı*: ifm. **Hızır** fasten som afholdes hvert år, d. 13-14-15. februar.

3. *Sultan Nevruz Bayramı Kurbanı*: ifm. *cem* der afholdes ved *Nevruz* fest *Hız. Ali*'s fødselsdag og forårsfest.

4. *Hidirellez Bayramı Kurbanı*: ifm. *Hidirellez* festival, udflugt.

5. *Kurban Bayramı 'nda Kesilen Kurban*: Offerfest 3 dages offerfest, er en Islamisk tradition som afholdes slutningen valfart til Mekka. Alevierne i Anatolien valfarer ikke til Mekka. Derfor slagter man ikke offerdyr mv. i denne forbindelse, men man holder fri, da det er en officiel helligdag.

Som offerdyr kan man slagte, får, ged, kalv, og høns. Slagtedyret må ikke være syge, skadede, eller have unger mv. og helst skal man gå sammen om at slagte, så man undgår slagte mere end absolut nødvendigt. Alevierne slagter som regel kun offerdyr efter et ønske om opfyldelse. Alevierne har ikke noget specielle regler som *Helal* slagting, og har ikke noget imod at spise ikke-halalslagt kød, her under fx svinekød. Alevierne spiser normal ikke kanin (pga. at dyret har menstruation) og due som symboliser *H. Bektash Veli*.

Inden slagtingen skal offerdyret være tilset af en dyrlæge, og må meget gerne bedøves. Ellers lægges dyret ned, og benene bindes sammen. Derefter tager pågældende, der har ønsket takoffer, ryggen af en kniven og masserer dyret tre gange i halsen og samtidig siger *ya Allah, ya Mohammed, ya Ali*. Inderligt takker Gud mv. for ønskeopfyldelsen. Pågældende selv eller en anden kan eventuelt oplæse nedenstående bøn.

*Bismisah, Allah, Allah...
Ferman-ı Celil
Kurban-ı Halil
Delil-i Cebrail
Can-ı İsmail
Allahü Ekber, Allahü Ekber,
La İlahe İllallahü Vallahü Ekber
Allahü Ekber,
VeLillah-il-hamd
La feta İlla Ali
La Seyfe İlla Zülfikar
Bismisah Allahü Ekber*

Derefter gives kniven til slagteren, som forestår selve slagtingen. Efter slagtingen, og bespisning kan fx nedenstående bøn oplæses.

Bismisah allah allah, godtaget være jeres takoffer, jeres ønsker være opfyldt, tusind og en velgerning, tilskrive Gud til hvert eneste af offerdyrs hår, være skjold mod ulykker, værne mod plager, Ligesom *Ismail's* være jeres takoffer også tilskrevet i den højeste helligdom, (Guds-plads) jeres mundsmag (*agiz tadi*) ikke være sur, *İmam Hüseyin* være jeres hjælper, *Bozathı Hızır* være jeres vogter, hu til sandheden.

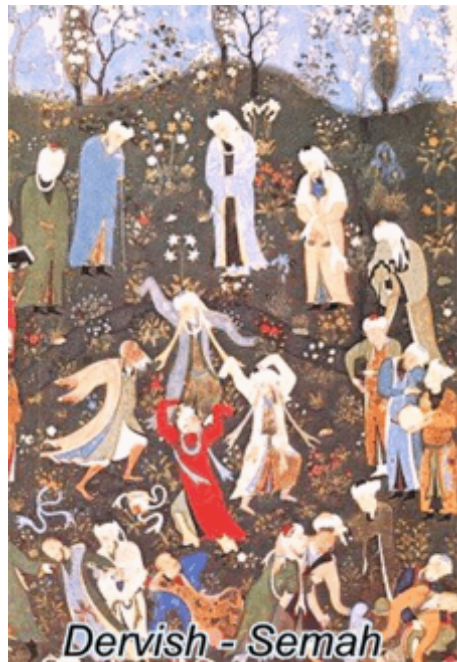
25. Fødsel og navngivning

I traditionel Alevi samfund navngives et nyfødt barn med en ceremoni. Forældre/familien vælger finder et navn til barnet. Det er en tradition at Alevierne giver deres børn navn efter hellig, trosleder, afdøde slægtninge eller betydningsfulde mennesker eller har progressive betydninger. Fx navne som; *Ali, Hasan, Hüseyin, Fatıma, Bektas, Veli, Zeynep, Sadik, Mansur, Sulatan, Muharrem*, osv. Og andre navne som; *Yilmaz* (modig) *Deniz* (hav), *Sevgi* (kærlighed), *Barış* (fred), *Özgür* (fri), *Eylem* (aktion), *Devrim* (revolution) mv.. er meget udbredte alevinavne.

Familie, slægtninge mv. inviteres til navngivningsdag. Barnet navngives af en *Pir/dede* eller en af det ældste i familien, ved at viske navnet 3 gange i barnets højre øre, oplæses en fri bøn: Med ønsker om at barnet med sit navn, lever længe, bliver dygtigt, klogt, ordentligt, sund og rask, bliver nyttig, tjener familien, samfundet, menneskeligheden osv. Bagefter spiser man en middag sammen, og navngivningen afsluttes med en bordbøn.

26. Ritualomskæring og *Kirvelik*¹³¹ traditionen

Kirvelik traditionen er kort således.: Ligesom i Jødedom Islam og visse Kristne grupper findes der også ritualomskæring af drenge i Alevisme, og er tilknyttet med *kirvelik* traditionen. Omskæring af piger som findes visse Arabiske og Afrikanske lande findes ikke (er uhørt) i Tyrkiet og hos Alevier. Familien hvis søn skal rituelomskæres, finder en anden familie udenfor egen slægt, som de har nære forhold til. De to familier kaldes *kirve* og vil være en slags Gudfar og Gudmor for drengen og alle hinandens drenge- og pigebørn. Sammen finder man en dag hvor drengen bliver omskåret på et hospital/læge eller hos en specialist. Ved omskæringen vil *kirve* (Gudfar) være i nærheden af barnet. Samme eller nogle dage efter omskæringen vil der blive holdt en stor omskæringsfest *sünnet tören*¹³² med indbudte gæster. Hvor drengen vil være påklædt som en prins og andre børn i familien vil også få pænt tøj og forskellige gaver mv. Ligesom *musahiplik*= vejbroderskab, etableres der med *kirvelik*, et meget nært social og følelsesmæssig venskab i mellem de to familier. Børnene er hinandens søstre/brødre. Indgåelse af ægteskab i mellem dem er forbudt. *Kirve* er en vigtig person ved omskæringsfest, der bl.a. står for praktisk tilrettelæggelse af festen og efter indkomst bidrager økonomisk til afholdelse af festen. Man må ikke være uhøflig overfor sine *kirve*. Familier er gensidig *kivre* (Gudfar/mor) for hinandens børn, både drenge og piger. Hvis børn/unge har noget som de ikke kan/vil snakke med deres forældre, kan gå til deres *kirve*. Sammen med eller udover omskæring etableres *kirvelik* også med andre formål, fx for at slutte fred, løse problemer i mellem to stridende personer, familier eller klaner. På denne måde spiller *kirvelik* også en rolle vedrørende bindende fred og solidaritet i samfundet. Pga. af den store respekt for *kirvelik* institutionen findes der en fornuftig løsning på mange uenigheder.

27. Bøn tekster (*Gülbank, Tercüman, Dua*)

Alevi-Bektashisme er en trosretning omgæret af mystik. Ordet *dua* betyder bøn på tyrkisk, Alevierne bruger begreberne *gülbank* og *tercüman*, i synonym med *dua* bøn som fremsiges i forskellige sammenhænge.

Gülbank bøn oplæses især af *Pir/dede* ved *cem*-forsamlinger, andre ceremonier og begivenheder, lykke og sørgedage. Mens *tercüman* oplæses især af menige medlemmer. Alle form for bøn i Alevisme foregår på modersmålet. Alevi bøn *Gülbank* og *tercüman* remser, stammer ikke fra en hellig bog, men udstedes af Alevi trosleder *Pir/dede* efter behov, og nogle af remserne er flere hundrede år gamle. Indholdsmæssig, alt efter *Pir* og geografisk område (menighed) kan der være lidt forskelle i *gülbank* og *tercüman*, men som regel starter de med *Bismisah* og slutter med en sætning hvor *H. Ali* og *Bektash Veli's* navn indgår.

¹³¹ *Kirve* / *kirvelik* = en institution i Alevi tro. En form for Gud far/mor for en dreng der skal omskæres. Når en familie er "*kirve*" for en anden familie, så er man Gud far/mor for alle børn i familien. (Der kan ikke være ægteskab i mellem "*kirve*" familiers børn.

¹³² *sünnet tören* = ritualet omskærings ceremoni af drenge i forskellige tro bla. i jødedom, islam mv.

Eksempler på Alevi/bektashi bøn tekster, *Gülbang*¹³³ og *Tercüman*¹³⁴

Gülbang bøn når man går til bords/fællesspisning.

Bism-i-Şah. Med Gud/shahs navn.. Lad os førhen sige Allah, evigt sige Allah... Alis taffel / ret er fremme, lad og sige ya Shah, Lad Shah give vi spise.. Lad os sige hu til vor *Pir(guru) Hüinkar Hacı Bektaş-ı Veli*, og til sandheds stund.. *HAK eyvallah, Hü dost*¹³⁵ Ja tak Gud, amen, hu du gode ven...

Gülbang bøn efter spisning:

Bism-i Şah... Med Gud/shahs navn.. *Allah Allah..* Denne er gået, lad nye komme, Gud-Mohammed-Ali overfylde og velsigne den, være lys, give tro og glæde og kærlighed til dem, der spiser, dem der giver, dem der tilbereder, dem der rydder op, de steder den når i kroppen, ikke møde sygdom og sorg. Værterne må få glæde og opfyldt deres ønske/bøn for deres tjeneste.. Til *lokma* anretningslod, hældningers mystikers kraft, de gavmildes *cem* - forsamling, de sande helligeres stund /genstand.. *HAK eyvallah, Hü dost* Ja, Tak, Gud,, hu du gode ven...

Dede's (Pir's) Gülbang bøn overfor forsamlingen.:

Bism-i Şah... HAK-Mohammed-Ali... Vor *Pir/guru Hüinkar Hacı Bektaş-ı Veli* gemme, tilse og bevogte os, lad os ikke komme til at sige, hvad skal jeg dog gøre? Give helbredelse til de syge, lindre vores plager, give børn til dem der ønsker gavnlige, nyttige børn. Giv stat/styrke til dem der ønsker gavnlige stat.

Ali være nådig til dem der lander i nød, i vand og sand og kalder *ya Ali* nå til vort nødråb og ikke lad dem være forladt.

Lad ikke vores, al sammes, søde mund forblive sur, holde os væk fra sorg og smerte, lad os altid komme frem til de gode dage... hu universets Gud, du al kærlige.

Du universets Guddom, enhvers kær, lysets leder, sufiernes vejviser, polerne alvis, ærede *Hüinkar Bektashi Veli*, og du ærede *Es-Sultan Seyyid Hıdır Abdal bin-i Karaca Ahmed Sultan indre og ydre* miraklers opdager, give os nytte, fred, behag og lykke.

Give os held og lykke i ild og vand i luft og land. Gør vores ord overlegne, sværdet skarpt, Afskær os ikke fra *Ali's* hjælp, Mohammeds forbøn, døm os kun med vismænds guruers og lederes dom. Hu til vor *Pir/guru Hüinkar Hacı Bektaş-ı Veli*, og sandheds stund..

Tercüman bøn ifm. Muharem faste:

Bism-i Şah... Allah Allah... I *Hak-Mohammed-Ali's* kærlighed, vor herre *İmam Hüseyin's* tørst faste hensigt, for *Kerbela* Martyrerne rene sjæle, for moder *Fatmas* forbøn, for de 12 imamers kærlighed agter jeg at faste, den høje plads *dergah* må godtage.

Gülbang bøn til de 12 tjenere:

Bism-iŞah... Allah... Allah... Aftenerne være gavnlige, gavn være taget, plager være borte, jeres tjenester være godtaget, *Hak-Mohammed-Ali* virkeliggør jeres ønsker, jeres slid ikke være spildt.. Kærlighed være over helgeners lyse syn. Sammen med attentusinde verdener, lade *Hak-Mohammed-Ali* ikke afvige vor trofaste broder fra sin vej. I har tjent os, de sande helgener, må give jeres belønning, beskytte jer imod ulykke, ufærd, plager.. Den *Pir/guru* som i følger og tjener give sin gunst over jer.. Hz. *Hüseyin* være jeres hjælper, *Bozatlı Hızır* være jeres kammerat, ly, bevogte beskue jer.. I må få godhed, fra de sted i kommer, af den plads *dar* i står. Ord givet af os, pust være fra *Hüinkar Hacı Bektaş-ı Veli* Hu til sandheden..

¹³³ *Gülbang* = Bøn tekster som især oplæses af *Pir* (alevi præster)

¹³⁴ *Tercüman* = Bøn tekster som især oplæses af menigheds medlemmer hos Alevier.

¹³⁵ *Dost* = ven, gode ven, hos Alevier bruges også til at minde om Gud.

28. *Semah*-dans og betydning

Traditionelt i Alevi-Bektashisme tro man, at *semah* (ritualdans) har startet med de 40's *cem*-forsamling. *Semah* er en af de 12 tjenester i *cem*, hvor mænd og kvinder danser sammen til *saz* musik og sang. Ordet kommer af *sema* som betyder i retning af himmelsang-dans

Historisk har den ortodokse religiøse opfattelse altid fundet musik og dans (*semah*) som noget forkastelig ift. islam. Derimod, musik og dans /*semah* er en uundværlig del af Alevi-Bektashier tro og bøn.

De figurer og bevægelser, der er i *semah*, har forskellige symbolske betydninger, som fx., flyve ud i universet, danse som tranefugle og rotere rundt som stjernerne mv.

En af Alevi digterne *Yunus Emre* sammenligner *semah* med et svinghjul eller at vende tilbage til sig selv og siger.

*Poet Yunus slå sving med sema
Vort sving, verden ødelægger*

Og *Pir Sultan* i et af sit digt siger.

*På 40 budak (40 knast) brænder lys (40 budak 40 grenet lysestage¹³⁶)
Drikker af hans dram, mættes
Danser sema Dervishers
Hünkar Hacı Bektaş Veli's*

Semah er en af Alevismens vigtige religiøse og kulturelle elementer. Da det er uhørt i islam at mænd og kvinder danser sammen til musik og sang. Kan *semah* traditionen kun forklares med de 40's *cem* og gamle før islamiske tyrkisk tro og traditioner. *Semah* er samtidig en vigtig del af *CEM* som er Alevismen grundlægende religiøse ritual. Man betragter den som en Guddommelig kærlighed. *Semah* er ikke en leg/spil men en samling af fredhellige bevægelser. Derfor når der danses *semah* siger man *Seyr için olmaya, Hak için ola* ikke for syns skyld, men for GUDs skyld.

I forskellige Alevi-Bektashi egne findes der over 40 forskellige slags *semah* med forskellige navne. Mest kendte af dem er *Kırklar Semahı*, (de 40's dans) *Turnalar Semahı*, (tranedans) *Gönüller Semahı*, (hjerter's dans) *Kırat Semahı*, (hvidhingst dans) *Hubyar Semahı*, *Hacı Bektaş Semahı* mv..

Semah danses af kvinder og mænd sammen. Antallet af dansere, skifter også fra egn til egn. De, der står op til *semah*, står overfor hinanden og danser og roterer rundt i cirkler uden at

¹³⁶ 40 budak = 40 grenet lysestage som findes i *Hacı Bektash Muset* i Tyrkiet henviser til, de 40 bud i Alevisme og de 40's-*cem*-forsamling.

røre hinanden, ligesom stjernerne i universet. Fælles for alle *semah* er, at de starter stille, og efterhånden tager fart. *Semah* består normal af tre dele, starter i roligt gåtempo og tager fart. Danserne følger *zakir* spillemanden rytmer og *semah*-sang. Hånd og krops bevægelser under *semah* har forskellige filosofiske og mystiske betydninger. Fx: Hændernes bevægelser symboliserer at tage fra Gud og give til folket, hænderne, der vender mod himmel og jord, symboliserer at tage fra 1. port luft (himmel) og give til 4. port jord, og hænder, der føres hen til hjertet, symboliserer liv og kærlighed. De 5 elementer danser sammen. I andre *semah*-dansen sammenlignes hånd og kropsbevægelser fx med tranefugle, tranedans kaldes *Turnalar semahı*. Dette skyldes folkets ønske og længsel efter social solidaritet og harmonisk samspil ligesom traner, som også symboliseres med jin-jan symbolet. Man sammenligner tranes stemme/lyd med *Hz. Ali*'s derfor, viser man respekt. Tranefuglen har også en særlig plads i Alevi digte *deyiş*. Et eksempel på dette er fx.:

<i>Yemen ellerinden beri gelirken</i>	På vej fra <i>Yemen</i> egne
<i>Turnalar o şahı -şahi- görmediniz mi</i>	Traner har i ikke set den Shah, den Shah?
<i>Hava üzerinde semah dönerken</i>	Mens i dansede <i>semah på himlen</i>
<i>Turnalar o şahı -şahi- görmediniz mi</i>	Traner har i ikke set den Shah, den Shah
<i>Aman turnam aman aman ali misin sen</i>	Min nåde, nåde, nåde trane, er du <i>Ali</i>
<i>Yoksa hünkar hacı beктаş veli misin sen</i>	Eller er du, <i>Hünkar Hacı Bektaş Veli</i>
<i>Ali sevimez mi -hey hey- deli misin sen</i>	Er du gal, hey hey, elsker du ikke <i>Ali</i>

En anden *semah* eksempel er *Kirat semahi*, grå-hingst *semah* pga. nytte, trofasthed og hurtighed som vinden, har man sammenlignet hesten og givet dens navn til *semah*. Derudover findes der også *semah* opkaldet efter trosledere fx *Mohammed Ali Semahı*, *Kırklar Semahı*, *Abdallar Semahı*, *Ali Yar Semahı*, *Hacı Bektaş Semahı* Andre *semah* opkaldt efter egn eller en befolkningsgruppe (større menigheder).

Under *cem*- ceremonien, når der spilles/synges *miraclama* en salme der fortæller om de 40 *cem*- forsamling, danses der *semah* både under og efter. Og i nogle egne danses der fri *semah* efter *cem*'s afslutning. *Zakir* spillemanden spiller og synger *deyiş* /sang og danserne kommer frem til pladsen og hilser *zakir* ved at bøje med hovedet og direkte gå ind i dansen. Når dansen efter tre faser (roligt, gåtempo og senre tager fart og stopper) står danserne sammen foran dede/*Pir*

og forsamlingen og får deres bøn. *Dede* giver dem fx følgende bøn: *Semah* dansene være helt og holdent, plager er borte, *Hak-Mohammed-Ali* opfylder jeres ønsker, hilsen *merhaba*¹³⁷ til vor enhed, vor sameksistens og væren. (danserne siger samtidigt *merhaba*.) *Dede* fortsætter: *Bismisah Allah.. Allah...* Nyttigt og godtaget være tjeneste. *Hak-Mohammed-Ali* opfyldte jeres ønske. I må få lykke og glæde for den *semah* I har danset. *Ebu Zerr-Gıfari*, *Hz. Fatıma*, beskytte og bevare jer.. *Aliyye'l Murtaza* tilskrive den til de 40's *semah*. Hu til sandheden.. Derefter tager danserne deres pladser.

¹³⁷ *Merhaba* = goddag, udbredt hilseudtryk hos Alevier

29. Ægteskab / vielse mv.

I Alevi-Bektashi familier ses og opdrages piger og drenge lige, med selvrespekt og som frie individer. Derfor, når de unge skal giftes, er både piger og drenges tilladelse, accept og samtykke nødvendigt. Ellers vil forældrene trækkes frem til forhør i *Cem* - forsamlingen og blive udstødt af menigheden (samfundet).

De unge inden ægteskabets indgåelse får lov til at kende hinanden, og indhenter forældrenes råd, men efterfølgende tager selv frivillig beslutning herom.

Når to unge har besluttet at gifte sig, så er det drengens forældre/families opgave og pligt at henvende sig til pigens forældre og anholde om pigens til deres søn. Forældrene og en ældre person i familien besøger pigens forældre. Hvor de i *Hak-Mohammed-Ali* tilladelse, *İmam Cafer Buyruğu* budskab, og de unges samtykke ønsker pigens til deres søn.

Her giver pigens forældre også deres samtykke, Holder ord til hinanden, og man snakker om hvornår en evt. officiel forlovelse, bryllup mv. skal finde sted.

Forlovelse, vielse og bryllup:

Forlovelse foregår i pigens hjem eller i et selskabslokale, hvor de unge får deres forlovelsesring mv. Efter forlovelse, startes forberedelserne til brylluppet, inden bryllupsfesten, forestås vielsen, og sidste nat inden bryllupsfesten afholdes *kina gecesi* hennaaften (fest) i brudens hjem, hvor brudeparret få henna på deres hænder mv. Næste dag afholdes bryllupsfest med mange indbudte gæster, og brudeparret flytter sammen, i deres lejlighed/hus.

Vielsen foregår på den måde at: Først vies brudeparret ved borgerlig vielse af borgmester eller en fuldmægtige efter vestlige manerer. Derefter (kan) foretages en religiøs vielse. (Efter Tyrkisk lovgivning er kirkelige (religiøse) vielser alene er ikke lovgyldig).

Den traditionelle religiøse vielse foretages normalt af en dede/ eller en respekteret og anerkendt person. Vielsen kan forestås, med indbudte gæster, eller simpelt, med to vidner.

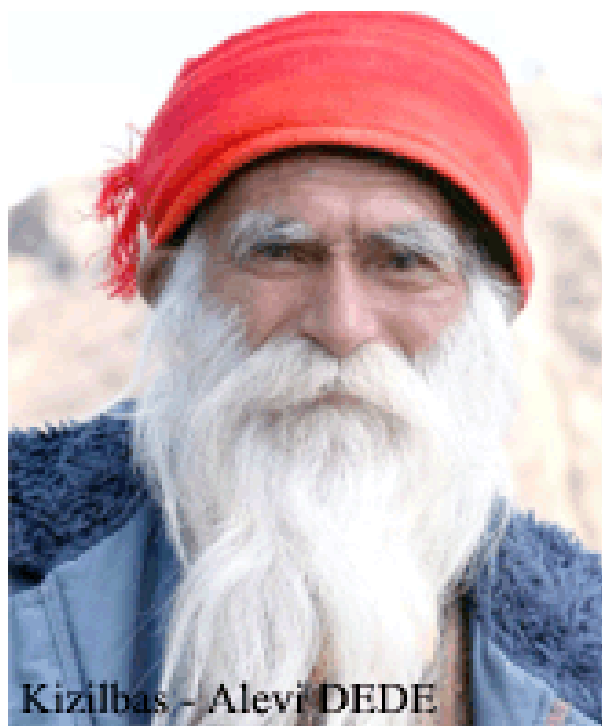
Dede som skal forestå vielsen skriver først brudeparret, deres forældres og vidnernes navne ned på et stykke papir. Derefter holdes en kort tale med gode råd, om ægteskabets sociale og individuelle betydning og ansvar osv.

Derefter oplæser *dede* en *gülbak* bøn, og først spørges pigens:

Mit barn (datter) med *Hak-Mohammed-Ali* tilladelse, og efter vores vej og *İmam Cafer Buyruğu* budskab, og med to vidner og gæsternes vidnesbyrd ønsker du xxx og xxx søn xxx til ægtemand? Gentager spørgsmålet 3 gange og hver gang siger pigens JA, spørger *dede* til tilstedeværende om de er også medvidne. De samme spørger *dede* drengen om han ønsker xx og xxx datter xxx til ægtehustru, 3 gange. Med jeres egne ønske og ord og vidnernes overværelse erklærer jeg hermed med *Hak-Mohammed-Ali* tilladelse, og efter vores vej og

İmam Cafer Buyruğu budskab, jer som ægtepar. *Hak-Mohammed-Ali, Hünkar Hacı Bektaş Veli*, englene i himlen, sandfærdige hellige, og alle tilstedeværende være vidner til jeres ægtepagt. Må denne vielse være gavnlig for begge parter. Gud må give jer held og lykke, afholde jer fra nød og besvær. På denne måde afsluttes vielsen og *dede*, fremsiger en afsluttende bøn, til ægteparret og tilstedeværende liv:

Kære liv, lad os give en lykke bøn til de to som har valgt hinanden til ægte: *Bismisah, Allah Allah, HAK-muhamed-Ali*, vor *Pir/guru Hünkar Hacı Bektaş Veli*, hellige denne vielse, vi har forestået i denne hellige stund og give jer, et langt og sundt liv og overflod, I må være lykkelige i denne verden og hinsides. I må styrke jeres kærlighed, støtte hinanden, i medgang og modgang, ved sygdom og sundhed, ved sorg og glæde. Jeres hus være fyldt af glæde, må jeres mundsmag blive sød. I må være med i Imam *Hüseyn's* vej, karavane, Jeres kærlighed være ligesom Ali og *Fatma's* kærlighed. Jeres afkom må tjene deres familie, og være gavnlig for vor vej og hele menneskeligheden.

De 3, de 7, de 12 imamer sandfærdige hellige, altid være jeres medhjælper. Hizirridderen af den hvide hingst, være jeres kammerat. Beskytte og bevare jer, fra synlige og usynlige ulykker.

HAK give jeres hjertes ønsker.. ikke at ødelægge jeres glæde, hygge blandt venner og bekendte. Til alle tilstedeværende på denne lykkelige dag, må I også få lykke og glæde både i denne verden og i det hinsides.

Hazreti *Pir*, godtag vores bøn, ikke lade jer skamme i den hellige *divan*¹³⁸.

Nur-u Nebi, Kerem-i Ali, Pirimiz Hünkar Bektaş Veli, Kerem-i Evliya, Hu til sandfærdighedens stud, Ali til troende.. Efter *dedes* bøn hilser brudeparret på hinanden, på deres forældre, *dede*, vidnerne og tilstedeværende gæster. Derefter giver *dede/Pir* et glas speciallavet saftvand til brudeparret halvdelen til bruden og resten til

brudgommen. Og der deles saftvand til gæsterne, folk kan tage noget af spise mv. Således afsluttes vielsesceremonien. Samme dag eller senere afholdes bryllupsfest. Hos Alevi-Bektashier findes der ikke religiøse højtideligheder under bryllupsfesten. Folk spiser, drikker, danser, hygger sammen og giver gaver.

30. Pir (præste) institutionen i Alevisme og deres uddannelse

Alevierne i Anatolien har i flere århundreder kaldt deres trosledere (præster) som *Pir /dede* eller *baba* (far, bedstefar) og kvindelige ledere kaldes *Pir Ana/ baci* (Guru mor /søster). Mandlige *Pir/dede's* kone kaldes også *Pir Ana* som regel sidder ved siden af *dede* ved *cem*. Alevi samfundets trosledere er *Pir/dede*, pga. deres opgaver rolle, i samfundet har de en særlig status i Alevisme.

¹³⁸ *Divan* = hellig plads " *dergah* ", Guds plads, digt samling,

Vi kan sige at *dede* havde en meget vigtig rolle ift., at oprette bevare og administrere et socialt samfundssystem.

Dedeernes beføjelser og sanktions-muligheder har været et virksomt middel til at opretholde et retfærdigt, social system i menigheden

Dede institutionen *dedeerne* er præget og formet af behov i det omgivende samfund og derfor er lidt forskelle fra egn til egn. *Dedeerne* har spillet en vigtig rolle i Anatolien ift., at bevare, udvikle og videreføre Alevi-Bektashi tro og kultur til i dag.

Dede institutionen er en af den mest grundlæggende institution i Alevismens trosmæssige og sociale organisering.

Alevi *dede*er tilknyttet forskellige *dergah* (Alevi skoler) eller *ocak* (ildsted) *dede* familier som viderefører deres embede efter en slægtskæde. Dog er alle *Pir/dede* tilknyttet og respekterer *Haci Bektash* og dens *dergah* skole som den øverste. Til dette bruger man udtrykket *Serçeşme*, hovedkilde. Ingen vil bøje for en *Pir/dede*, der ikke respekterer *Haci Bektash*.

Selv om *dede* institutionen pga. 1900-tallets store socialøkonomiske omlægninger, flugt fra land til by urbanisering mv. er svækket en del, og selv om Alevi-Bektashisme, umildbart efter stiftelsen af den Tyrkiske Republik sammen med andre trosretninger, blev officielt forbudt, med henvisning til statens verdslighed mv., og andre trosretninger senere fik lov til at eksistere, vil myndighederne stadigvæk ikke anerkende Alevisme som en selvstændig trosretning, har *dede* institutionen overlevet og videreført Alevismen.

Dede institutionen har et 3-delt hierarki 1-Mürşid, de øverste trosledere, som almindelige *Pir/dede* er tilknyttet til. 2- *Pir/dede* som har en menighed, 3-*Rehber*, vejledere fungerer som stedfortræder for *Pir* i hans fravær.

Generelt kan vi opdele Alevi-Bektashi *dede*er i 3 kategorier

1- *Ocakzade dede*er. *Dede* der kommer fra et ildsted, *dede*-slægt.

2- *Çelebi dede*er eller *babalar* (fader) som direkte eller indirekte er uddannet og tilknyttet *Haci Bektaş Degahi* skole.

3- *Dikme dede*er, udpeges af andre *dede*er eller vælges direkte af menigheden.

Pir/dede som bekendt er i en Alevi-Bektashi landsby menighedens og lokalsamfundets leder. *Dedeerne* sad på den øverste plads, i socialhierarkiet, og med deres beføjelser og sanktionsmuligheder, havde de megen indflydelse på menighedens sociale liv. På denne måde

havde *dedeer* en social kontrol over Alevigrupperne i forskellige egne. Denne sociale kontrol er symbolsk i dag, men befolkningen har stadig store respekt for deres *Pir*.

Dedeerne vandrer stadig rundt som gamle dervisher, jævnligt besøger deres menigheder, eller bliver tilkaldt for at forestå trosmæssige ceremonier, løse problemer og konflikter, frivilligt og ulønnet udøve deres erhverv. Hver menighed har, når som helst, ret til at vælge eller udskifte sin egen *Pir* når. Det er set, at menigheder/foreninger har afvist, og valgt en anden *Pir/dede*, fordi pågældende ikke udført *dede* rollen, funktionen på en tilfredsstillende måde.

Man ved at der mellem *dedeer Mürşid-Pir-Rehber* en opgavedeling der kaldes *El ele el Hakka*, hånd til hånd, hånd til Gud, hvor *mürşit* står for uddannelse af *Pir/dede* og *Pir* uddanner vejledere *Rehber*. *Rehber* står for uddannelse af menige medlemmer.

For at udvikle sig og forestå menighedernes behov og opgaver mv. har *dedeerne* etableret sådant en hierarkisk struktur. Her er *Mürşid* den øverste henvendelses post/ embede. *Reber*, er tilknyttet *Pir*. *Pir* er tilknyttet *Mürşid*, og *Mürşid* er tilknyttet vejen med sine ord og handlinger mv. Dette er både åndelig tilknytning til VEJEN men også tilknytning til historiske skriftlige mundtlige traditioner, tekster som *Makalat*, *Buyruk* mv.

I Europa, og for Alevierne i Danmark er *Hasan Kilavuz*, *Mürşid*, sieder på den øverste post, formand for *dede* sammenslutningen, *dedeler kurulu* dede-rådet som vælges af *dedeerne* i sammenslutningen.

Hver menighed/forening vælger og udpeger selv sin *Pir/dede* fra denne sammenslutning som er en sideorganisation til Alevi Unionen i Europa, som Alevi forbundet i Danmark er medlem af. Aleviforeninger i dag fungerer, som menighed/sogn og foreningsbestyrelser som menighedsråd, som også står for sociale, kulturelle, fritidsaktiviteter mv. for medlemmerne.

Dedeernes (præsternes) kvalifikationer.

Før de gamle traditionelle strukturer blev nedbrud, skulle *dede'erne* have disse kvalifikationer:

At komme fra en (ocakzade) ildstedsfamilie, dvs. at kunne tilbageføre sin slægt til Ali eller en anden hellig personlighed igennem sin tjeneste i vejen eller gådefulde gæringer opnået *mürşid* status. Det er en betingelse at man fra sin barndom og hele livet har fået uddannelse i troen. Det er kun en person i familien, der har fået uddannelsen som kan fungere som *Pir*, og det kan på samme måde videreføres fra den familie.

At vedkommende kan lære fra sig og er opdragende.

At vedkommende er retfærdig, etisk korrekt, har eksemplariske menneskelige evner og er *Kamili insan* et dannet menneske.

At vide og kunne udføre Alevismenes grundliggende rituelle traditioner i praksis, og holde sig til hellige bøger som *Makalat Buyruk* mv.

For at fungere som *Pir/dede*, er ovenstående kvalifikationer til en vis grad også nødvendige i dag. Men i dag kan enhver menig Alevi-Bektashi, der har en gymnasial uddannelse, ren straffeattest og/eller har langvarig praksis/erfaring, deltage i *dede* sammenslutningens kurser eller gå på Aleviinstitutter, få uddannelse og blive godkendt som *Pir/dede* af *dede*-rådet. (se bilag 4)

31. Alevi *Pir / Dede*'ers rolle og opgaver

Inden urbaniseringen, hvor traditionel struktur blev nedbrudt, var *dede*'ernes rolle og opgaver i et Alevi samfund, opdelt således.

At være leder, med handling og livsstil være forbillede for medlemmerne og samfundet både socialt og religiøs.

At oplyse bevidstgøre befolkningen.

At opretholde sammenhold og solidaritet i samfundet.

At forestå, sociale og religiøse ceremonier (*cem*, begravelse, vielse mv.)

Opretholde retfærdighed og ligestilling

Holde tro og traditioner i live og overlevere

Pga. deres viden, hellige status, mægle konflikter, hjælpe syge fattige mv.

Tidligere så man gerne at *dede* kom fra en *dede ocakzade* slægt, men Haci Bektas Veli har reformeret dette, således det ikke er nødvendigt at stamme fra en *dede* familie for at være *dede*, men skal have en uddannelse og tjene på en *dergah*. Han har bla. sagt: "Det er ikke (mit afkom) de, der kommer af min slægt, men de, der går på min vej, er min vejgænger".

Tidligere fik en af børnene i en *dede* familie undervisning i familien, og efterfølgende sendt til oplæring hos en anden *dede* eller *dergah* på denne måde lærte de faget.

Igennem tiden, er det almene uddannelsesniveau højnet, offentlige institutioner er nået frem til yderste egne mv. Dermed er *dede*'ernes opgaver og rolle også ændret, til at mere eller mindre kun at omfatte religiøse og etiske spørgsmål, social solidaritet og sammenhold.

I dag bor de fleste Alevi-Bektashier i byerne og har stiftet deres foreninger og kulturcentre, hvor der ansættes frivillige eller lønnede *dede* til at bistå religiøse og traditionelle ceremonier.

I mellem Alevi organisationerne (føderationer) er der enighed om at *dede*'erne ikke vælges ud fra slægt, men efter uddannelse og at medlemsorganisationer/menigheder kun benytter uddannede *dede*, der er tilknyttet / godkendt af Alevi forbundenes *dede*/råd.

Pt. er der ikke færdig uddannede *pir/dede* bosiddende i Danmark, vi har kun *rehber* i vores foreninger /menigheder, derfor hentes *Pir/dede* til *cem* mv. fra Tyskland (Hamborg, Kiel osv.) og fra Tyrkiet. Såfremt Alevisme bliver godkendt/anerkendt som trossamfund i Danmark har vi mulighed for at få *pir/dede* med fast opholdstilladelse i Danmark. Samtidig arbejder vores forbund DABF for at få nogle af vores medlemmer uddannet til *Pir/dede*.

For at uddanne eller forny *dede*'ernes uddannelse, åbner *dede*/rådet (AABF Tyskland) samt Alevi Akademi og institutter uddannelsesforløb og kurser. Dem der består disse forløb, kan fungere blive valgt eller ansat som *Pir/dede*. Derudover bla. i Tyskland uddannes lærer/underviser som skal undervise børn mv. i tyske skoler.

Dede og Alevi organisationerne er i gang med en reform, der bla. skal forny og Alevisme og dens institutioner. Hvor man bla. arbejder på at samle alle *Dedeer* og deres uddannelse i *Haci Bektash Dergahi* med afdelinger i Europa mv. og gøres dens *postin* (øverste Alevi præsteembede) til Alevierne øverste trosræsmæssige myndighed. Dette er som sagt afhængigt af tyrkiske myndigheder godkendelse af Alevisme som et selvstændigt trossamfund. Sagen er af Alevi organisationer fremsendt til EU ifm. Tyrkiets ansøgning om optagelse i EU. (Se bilag nr. 7)

32. Kildefortegnelse

Bektachiyya, Etudes Sur L'ordre Mystique Des Bektachis Et Les Groupes Relevant De Hadji Bektach: Ed. Alexandre Popovic - Gilles Veinstein, Isis, 1995.

Birge, John Kingsley (1982): *The Bektashi Order Of Dervishes*, U.S.A., Hartford Seminary Press, 1937, Reprinted by London, Luzac & Co, 1982.

Clarke, Gloria L. (1999): *The World Of The Alevis, Issues Of Culture And Identity, Including a comparison of the Anatolian Alevi Ocak with the North Indian Gharana*, İstanbul & New York, AVC Publications.

Faroqhi, Suraiya (1981): *Der Bektashi-Orden in Anatolien*, Wien, Institut für Orientalistik.

Hasluck, F.W. (1928): *Bektaşilik Tetkikleri*, İstanbul, Anadolu'nun Dinî Tarih ve Etnografisine Dair Tedkikat Merkezi Neşriyatı, y.b..

Kehl-Bodrogi, Krisztina (1988): *Die Kizilbas/Aleviten. Untersuchungen über eine esoterische Glaubensgemeinschaft in Anatolien*. Islamkundliche Untersuchungen, Bd. 126. Berlin.

Kehl-Bodrogi, Krisztina, Barbara Kellner-Heinkele, and Anke Otter-Beaujean, eds. (1997): *Collected Papers of the International Symposium «Alevism in Turkey and Comparable Syncretistic Religious Communities in the Near East in the Past and Present, Berlin, 14-17. april 1995*. In *Syncretistic Religious Communities in the Near East*. Studies in the History of Religions, Numen Book Series, edited by H. G. Kippenberg, E. T. Lawson, vol. 76. Leiden: Brill.

Markussen, Hege Irene (2000): *Alevilik ve Bektaşilik Religion And Identity Formation In Contemporary Turkey*, Hovedfagsoppgave i Religionsvitenskap, Universitetet i Bergen.

Mélikoff, Irène (1998): *Hadji Bektach: un mythe et ses avatars. Genèse et évolution du soufisme populaire en Turquie*, Islamic History and Civilization, Studies and Texts 20. Leiden: Brill.

Mélikoff, Irène (1993): *Uyur İdik Uyardılar, Alevilik-Bektaşilik Araştırmaları, Türkçesi: Turan Alptekin, İstanbul, Cem Yayınevi*.

Mélikoff, Irène (1998): *Hacı Bektaş Efsaneden Gerçeğe*, İstanbul, Cumhuriyet Kitapları.

Noyan, Bedri (1987): *Bektaşilik Alevilik Nedir, İlaveli 2. b.*, Ankara, y.b..

Olsson, Tord, Elisabeth Ozdalga, and Catharina Raudvere, eds. (1998): *Alevi Identity: Cultural Religious and Social Perspectives, Transactions: Swedish Research Institute in Istanbul*, vol. 8.

Vorhoff, Karin (1995): *Zwischen Glaube, Nation und neuer Gemeinschaft: Alevitische Identität in der Türkei der Gegenwart*, Berlin, (Islamkundliche Untersuchungen, Bd.184.)

Atalay, Besim (1991): *Bektaşilik ve Edebiyatı*, Çev. Vedat Atila, İstanbul, Ant Yayınları.

Ulusoy, A. Celalettin (1986): *Hünkar Hacı Bektaş Veli Ve Alevi-Bektaşî Yolu*, 2.b, Ankara, Akademi Matbaası.

Ocak, A. Yaşar (1996): *Babailer İsyanı, Aleviliğin Tarihsel Altyapısı Yahut Anadolu'da İslam Türk Heterodoksisinin Teşekkülü*, İstanbul, Dergah Yayınları.

Gölpınarlı, Abdülbaki (1958): *Manakıb-ı Hacı Bektaş-ı Veli Vilayet-nâme*, İstanbul, İnkılap Kitabevi.

Yaman, Ali (1998): *Alevilik Bektaşilik Bibliyografyası*, Mannheim: Institute of Alevi Bektashi Culture.

Yaman, Ali (2004): *Alevilik'te Dedelik ve Ocaklar*, İstanbul, Karacaahmet Sultan Derneği Yayınları.

Yaman, Mehmet (1995): *Alevilik İnanç Edeb Erkân*, 4.b., İstanbul, Ufuk Matbaası.

Islams Ansigter, kap. 5, af Nils Sandahl 2004. Forlaget Tiderne Skifter

Genoplivning af etnicitet blandt alevier i Danmark, Af: *Katja Maria Aarø Pakalski, Speciale på overbygningssuddannelsen i religionssociologi, Københavns Universitet - Institut for Religionshistorie Januar 2000*

33. Alevi-Bektashi hjemmesider

<http://www.alevi.dk/>
<http://www.alevi.com/>
http://www.alevi.at/TAAKM/AABF_index.html
<http://www.alevigencler.ch/>
<http://www.hakder.nl/>
<http://www.fuaf.org/htfr/0001.htm>
<http://www.aakm-belcika.tk/>
<http://www.isvecakm.com/index.html>
http://www.geocities.com/alevi_can/main.html
http://www.geocities.com/alevi_can/main.html
<http://www.alevikonseyi.com/>
<http://www.beyond-the-pale.co.uk/albanian4.htm>
<http://www.hacibektasvakfi.com/>
<http://www.hubyar.org/>
<http://www.pirvakfi.8m.com/pirvakfi.html>
http://www.geocities.com/antalya_pirsultan/linkler.html
<http://www.karacaahmet.net/>
<http://www.tahtacilar.com/>
<http://www.aleviforumu.com.tr.tc>
http://members.tripod.com/~zaza_kirmanc/
<http://www.alevibektasi.org/index1.html>
<http://www.alewiten.com/>
<http://www.alevism.net/index.html>
<http://www.aleviakademisi.org/>
<http://www.hbektas.gazi.edu.tr/>
<http://www.gazi.edu.tr/>
<http://www.bektashi.net/>
<http://www.madimak.de/>
<http://en.wikipedia.org/wiki/Bektashi>
<http://en.wikipedia.org/wiki/Alevi>
<http://www.hermetics.org/bektashi.html>
<http://www.hacibektas.gov.tr/default.php>
<http://www.wec-net.com.tr/belediye/hacibektas/>
<http://www.alevilerinsesi.de/>
<http://www.aleviyol.com/forum/portal.php>
<http://www.su-tv.com/>

www.aleviungdom.dk
<http://www.olestig.dk/dervisi/rejse.html>
<http://www.ihis.aau.dk/~plachke/alevi.htm>
<http://www.kritiskemuslimer.dk>
<http://www.religion.dk/tema/tema:fid=100006260:aid=237256>
<http://www.tidernesrifter.dk/vis.asp?isbn=8779731074>
<http://www.dr.dk/prj/tvi/filmsedo/dokumentar/tyrketrohaabogkaerlighed.htm>

